

Oglasi, pripisane itd. tiskaju i računaju se na temelju običnog cjenika ili po dogovoru.

Novci za predbrojbu, oglašje itd. šalju se naputnicom ili polovnicom post. Stedionice u Beču na administraciju lista u Puli.

Kod narudbe, valja točno označiti ime, prezime i najbližu poštu predbrojnika.

Ko list na vrijeme ne primi, neka to javi odpravničtvu u otvorenom pismu, za koji se ne plaća poštarina, akup se izvana napiše „Reklamacija“.

Čakovnog računa br. 247.449. Telefon tiskare broj 38.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rasti malo stvari, a neslogom sve poloviti.“ Narodna poslovica.

Izlazi svakog četvrtka o podno.

Netiskani dopisi se ne vraćaju i nepodpisani ne primaju, a predplata za poštarinom stoji 10 K u obće, 5 K za seljake, a na godinu ili K 250 na god. godine.

Izvan carovine više poštarina. Plaća i utužuje se u Fall.

Pojedini broji stoji 10 h, zaostali 20 h, koji u Puli, toli izvan iste.

Uredništvo i uprava nalazi se u Tiskari J. Krmpotić i dr. c. (Via Sissano), kamo neka se nastavljuju svi pisma i predplate.

Odgovorni urednik i izdavaatelj Josip Hain. — U nakladi tiskare J. Krmpotić i drugi u Puli. — Glavni suradnik prof. M. Mandić u Tratu. (Via Chiozza 12).

Istarski sabor.

U Puli, 13. studenoga 1903.

Sjednica II. (12.)

(Nastavak.)

Zast. dr. D. Trimačić reče na to kod rubrike III. (Troškovi za naučne svrhe.) Visoki sabore! Težnja za savršenstvom prirodjena je svakomu čovjeku pa tako i narodima, koji nisu nego skup pojedinaća. U toj težnji nije ni naš narod zaostao, nego hoće, da i on dodje do savršenstva i da napreduje.

Mi vidimo, da je u ovom proračunu za god. 1904. ovdje izvršteno 482.000 K za škole. To bi bilo više nego 4. dio pokrajinskog proračuna. Doista bi nas veselilo vidjeti toliku svotu kao trošak za školstvo, kad bi znali, da trošak ide nepristrano među pučanstvo Istre.

Ali kako se jur iz prijašnjih razpava u visokom saboru upostavilo, to se kod nas nedogađaju. Tu se naime opaža, da je skoro cijeli proračun za školstvo uperen na korist većeg dijela pučanstva, nego protiv njemu. Iznaknulo se već više puta, da hrvatski i slovenski narod sačinjava 1/3 čitavog pučanstva pokrajine, ali je dokazano, da možda niti jedna trećina ovog troška proračunskog za školstvo neide na uhar tog pučanstva.

Moji drugovi, koji su govorili o školstvu, iztaknuli su iz pojedinih kotara koliko škola manjka u pokrajini. S moje strane iztaći mi je samo, što se tiče našeg pazinskog kotara. Ovdje je za pučko školstvo postavljena stavka od 343.000 K. Što se tiče tog troška, moram opaziti, da nije u kotaru pazinskom za hrvatski dio puka ni najmanji dio upotrebljen.

Visoka vlada postavila se u dogovor sa zemaljskim odboromjeda se imadu otvoriti svake godine 3 nove škole u pokrajini. Usljed toga sporazumka dobila su pojedina školska vieća naloge, da sastave imenik okružja, u kojima bi se imala otvoriti škola. Znam, da je u kotaru pazinskom načinjen popis jur pred 6 godina, polag kojeg bi se moralo obnoviti ništa manje nego 40 pučkih škola. Uzprkos tomu vidimo, da nemožemo doći do jedne škole, jer to prieti zemaljski odbor. Opaziti mi je, da je od onih 40 škola imalo odpasti na samu pazinsku občinu 8 škola, a ipak se nijedna neotvara. Spominjem, da je mnogo koraka učinjeno za to, da bi se obnovila škola u pazinskom polju. Već se 15 godipna to pitanje miče od jednog ureda do drugog, do zemaljskog odbora, do namjesticniva, od ovoga do kotarskog školskog vieća, pa onda opet natrag, a škole među tim neima.

U gradu Pazinu ima ništa manje nego 7 razreda talijanske pučke škole a samo 3 razreda hrvatske pučke škole. Za te škole doprinosi proračun 6000 K, k tomu doprinosi nesamo grad, nesamo školsko okružje, nego i cijela porezna obćina Pazin, koja doprinosi za školske zgrade 30.000 for. Uzprkos tomu nemože se dobiti jedne pučke škole, akoprem ima 160 djece bez škole.

Doprinese se za škole i takozvane škole takske, koje plaća nametom cijela obćina, dakle i oni, koji neuzivaju blagodati škole.

Ima i drugih troškova, koje moraju izvanjski stanovnici doprinositi. Osnovni ste naime u onoj obćini zemaljsku talijansku realnu gimnaziju. Da se može podići zgradu za gimnaziju, uzela je cijela porezna obćina zajam od 120.000 K, i ono pučanstvo, koje neima niti pučke škole, silite, da doprinosi za gimnaziju, koja učinjena samo za prkos i akoprem postoji zakon, po kojem mora vlada svuđati otvoriti pučke škole, gdje su za to postavljene uvjeti, vidimo, da vlada samo gazi zakon, da neotvara škole, gdje to puk zahtjeva i gdje postoje već svi uvjeti.

Mislim, da ona vlada, koja nije kadra štiti svojih zakona, koja te zakone sama gazi, mislim, da je zbilja bankerota.

To mogu iztaći glede pučkih škola, a sada ću se osvrnuti na stavku I. t. j. trošak za gimnaziju u Pazinu od 42.000 K. Neću poricati gospodi od većine, da nebi imali pravo briuniti se za bolji odgoj svoje djece, ali istotako morate vi priznati, da imamo i mi to pravo, te prema tomu ako bi htjeli vi biti pravedni, da bi morali skrbiti ne samo za svoju djecu, nego voditi brigu i za djecu hrvatskoga i slovenskoga naroda. Kad je pak c. k. vlada nakon mnogih zahtjeva i molba otvorila konačno nakon 5 vjekova u kneževini pazinskoj hrvatsku gimnaziju, skoćio je tobože s plemenitim ponosom zemaljski odbor, te se je brzo pozvao na stare zaključke sabora i otvorio tamo i svoju talijansku gimnaziju. Kažete u izvještaju, da je to posljedica ili bolje reći zahtjev obrane našeg stanja u Istri. Pogledamo i okolnosti, vidjeti ćemo, jeste li vi ili mi tamo kod kuće.

Kotar pazinski broji oko 43.000 stanovnika. Od tih je upisano 38.000 kao Hrvati a 5 ili 6000 kao Talijani. Kako vidite, talijanski živalj čini u kotaru pazinskom tek 16. dio pučanstva, doćim Hrvati čine 81%. Hoćete li uzaci u mjestu obćinu pazinsku, opaziti ćete, da pučanstvo cijele te obćine iznaša oko 15.900 duša, a od toga su upisani 13.500 kao Hrvati, a kao Talijani samo njih 1500 duša. I tu talijanski živalj čini tek 10. dio pučanstva. Zadjimo na uzi krug. Gradska obćina Pazin broji oko 3800 stanovnika, a od toga su upisani kao Hrvati 2.700, a kao Talijani 1.100, dakle u samoj gradskoj obćini pazinskoj čine Hrvati 7/10 pučanstva, a Talijani tek 1/10. — A da su ti brojevi istiniti dokazuju izbori bilo za carevinsko vieće ili za zemaljski sabor, jer svaki put je broj hrvatskih glasova barem dva puta tolik, kolik je broj talijanskih glasova.

U Pazinu nije dakle vaša kuća. Naša je kuća tamo od starine, jer ako se i pozivljete na historijska prava glede obale istarske, morate se pozivati samo za obalu, ali Pazin nije nikada podlegao — i podpao pod talijanski državu, izuzem u rimsko doba, kad je cijeli poznati svijet bio pod rimskom državom.

Ali idimo dalje, pa pogledajmo i one, koji se upisuju za Talijane u Pazinu. Vidimo tu, da su mnoga imena na č. c. Roditelji a možda neki i sami došli su u one krajeve iz Ribnice, Kranjske, a nekoji čak iz hrvatskoga Primorja u najnovije doba. To su ti takozvani Talijani u pokrajini. Tko je stvorio to talijanstvo? To imamo zahvaliti vladi, za koju kažete, da je naša zaštitnica. Ona, čim je došla u te krajeve, poslala je, tamo liepi broj svojih činovnika, koji nisu znali drugije nego: li talijanski govoriti. Takav sustav vlada žalibože i danas te narod nemože više: ni govoriti u svojem jeziku ili biti u njem preslušani kod suda i drugih oblasti.

To je odgovor vama, koji velite, da je bila nužda otvoriti talijansku gimnaziju. Ali možda vas mogu i razumjeti: Čul smo i danas u ovom saboru, kakva vas načela vode u Istri. Tvrdite naime, da ćete i nadalje ostati na istom putu kano i do sada t. j. na posvećanjem njekanju našega naroda, a opazili ste, da se narod ipak neda, pod vašu vlast, da ju hoće skinuti i doći, do svoga prava. Kad ste to opazili, ustrojili ste svoju gimnaziju da njom našu djecu zavedete na put nemoralna i beznačajnost. Ali vi hoćete stvarati djela protiv naravi, a da vam to ipak nekako podje za rukom, uzimate si na pomoć stavku: iznos određen za podporu djacima. Vidimo uvršten za to iznos od 24.000 K. Od toga iznosa, u koliko mi je kao članu zemaljskoga odbora poznato, tek 1500 K podieljeno je učenicom hrvatske i slovenske narodnosti, a sve ostalo: dalo se je ili talijanskim djacima ili onim, koje hoćete za sebe dobiti. Znam, da je svakih 25—30 djaka iz hrvatske gimnazije podneslo molbe na zemaljski odbor, za podporu. Bili su to izabrani među: najboljima, a kako i sami znate, da su naši djaci najvećim djelom sinovi roditelja, koji nemogu trošiti na nauke svoje djece. Uzprkos tomu, niti jedan od njih nije dobio ništa, nego su svi bili odbijeni. To je strast, koja vodi vaš rad. Ali tog postupku nemožemo dati naš glas, niti našim glasom potvrditi ove stavke u proračunu, koje su učinjene jedino za to, da taru, naš narod. (Opetuje isto talijanski).

Zast. Vareton se svojim načinom osvrće na prigovore predgovornikah u pogledu školstva.

Zast. Stanger reče na to: Jučer i danas bilo je dosta govora o školi, ali ipak mi tim potrebam, da i ja nešto kažem. Govori se o mnogim kotarima; a menji je treba reći par rieči o tom, što se događa u Liburniji, kako ondje postupa zem. odbor i zem. školsko vieće. U Liburniji, kako je poznato, neima Talijana, a ipak ima talijanskih škola više nego: hrvatskih. U koju svrhu to ćete znati: vi; mi toga nemožemo razumjeti. Kakve se poteškoće čine za ustrojjenje jedne naše škole, kako se krši pravo kod punjivanja učiteljskih mjesta, o tom ću ja večeras: koju reći. Pošto će vas stvar možda zanimati, ja ću o tom nastaviti talijanski. (Govori obćirno talijanski i postupanju školskih oblasti u Liburniji,

na pose o pučkih: školah: u Voloskom i Opatiji).

Zast. Kompare osvrnu se u kratko talijanski na pitanje pučke škole Plavijah.

Prisjednik Chersteh odgovara predgovornikom i glede škole u Plavijah i glede popunjenja učiteljskih mjesta u Voloskom i u Opatiji.

Vladin zastupnik odgovara predgovornikom većine i manjine, koji si predbacije uzajemno, da su Benjamini vlade, da je to dokaz kako je vlada jednim i drugim jednako pravedna.

Zast. Spinčić reče, da mora odgovoriti vladinom zastupniku na njegovu izjavu. G. vladin zastupnik kazao je, da pošto mi s ove strane kuće govorimo gospodi i s one strane, da su Benjamini vlade, a oni da to isto kažu nama, te da se ima odatle zaključiti, da c. k. vlada pravedno postupa. To nije ništa novo; to smo čuli često i u parlamentu, ali ja ću mu odgovoriti na to, što sam odgovorio i ministru, da vlada nebi smjela gledati na to, što mi njima i oni nama govore, već bi morali izpitivati, da li se pravedno radi i zakon vrši, a onda to jedva reći jeli pravo ili nije. A ovakvo se izvaditi i ako se jedni i drugi tuže, da vlada onda pravo radi, to je posve izprazan izgovor. Gospoda od vlade morali bi izpitivati činjenice da li služu sa zakonom. Toliko g. vladinom zastupniku.

Gosp. Chersichu, koji je govorio o pravednosti zemaljskog odbora, moram na neke stvari takodjer odgovoriti. Eto kako pravedno radi zemaljski odbor, i na ovo gledajte, g. vladin komesaru, što jedan drugomu govori.

Voloska sastoji uz dvie porezne obćine; Volosko i Opatija. Tu postoji dvo: razredna talijanska pučka škola. U Opatiji jednorazredna talijanska škola; a u Voloskom nijedna hrvatska škola, a u Opatiji jedna. U toj mjestnoj obćini ima dakle tri škole, i to dvie talijanske i jedna samo hrvatska. Talijanska škola ima tri učiteljske sile za 40—23 djece, dakle za 63 njih, doćim ima djece hrvatske, koja polaze družbinu školu, našim novcem ustrojenu u Opatiji 168, a na Voloskom ima go hrvatske djece bez škole. Razumjete li to, gosp. komisaruz! Sad gledajte tko je Benjamin mi ili oni, te je li vlada pravedno radi? Ondje za 63 djece 3 učiteljske sile, ovdje za 168 i 90 djece, dakle ukupno za 258 djece jedan učitelj! Hotio sam samo konstatovati kako bi se vlada htjela na lahko oprati, i kako nisu istiniti zaključci, koje čini. (Na galeriji pjeskanje; predsjednik opominje obćinstvo. Spinčić izrekao je ono malo rieči uzdignutim i ostrim glasom).

Zast. Laginja odgovori vladinom zastupniku takodjer rezko u talijanskom jeziku.

Zast. Mandić: Izbjegli je nešto obim mojim predgovornicima t. j. da nas nazivlju Benjamina vlade a g. komesar je najbolje sam pokazao gdje li su Benjamini vlade. Nas je naime posve mimošao te je govorio same talijanski!

Zast. Sr. Trinajstić (rubrika III, stavka 6.) Visoki sabore! Kad sam kod rubrike II. prigovorio nekim stavkama, kojim nije bilo mjesta, odgovorio je izvištelj financijskog odbora, da je tomu krivo samo to, što imamo kratko vrijeme i što se tjera obstrukcija. Nevjerojatno tomu, jer sve, što je bilo podneseno, bilo je i razpravljeno. Da je svemu tomu najviše kriv nerad saborskih odbora, dokaz mi je i izvišće glade točke 6. ove rubrike, gdje sam našao, da je bilo postavljeno 10.000 K više, nego li je bilo potrebno, pa se nije dalo tolike brige, da se što briše, nego se je to bacilo pod naslov 8. daviš tim vlast zem. odboru, da može povolji raspolagati sa onom 10.000 K više. Mi toga nemožemo odobriti, jer neimamo nikakva povjerenja u zemaljski odbor. (Opetuje isto talijanski).

Zast. Mandić (rubrika IV. troškovi za kulturu zemlje.) Visoki sabore! Moram se najprije osvrnuti na izjavu jednoga od mojih predgovornika, i to pošt. G. Bartolića, da opetujem nešto obširnije ono što je reko drug dr. Trinajstić. — Reklo se je naime opetovno u ovom saboru, a stalni smo, da će se i u novinama širiti ista neistina, da smo naime mi krivi našom tobož obstrukcijom, što nije više posala svršilo. To pako nestoji. Vi ste nam predložili tri zakonske osnove, i te su osnove već riješene, a bilo bi i više toga riješeno, kad bi se bila za to saborska većina više brinula. Skoro mjesec dana smo ovdje, a imali smo jedva 9 sjednica. Neko vrijeme se većina međusobno posvajana durila, kano blebetave žene, a kasnije nije ništa radila, pa sad baca krvnju zbog toga na nas. Odgovaram na to, da je to prosta laž.

Prelazeći na rubriku IV: troškovi za kulturu zemljišta, ograničujem se samo na tu prvu stavku t. j. na zemaljski agrarni zavod, na zem. kulturno vijeće i na odbor za pošumljenje krasa.

Zemaljski agrarni zavod postoji od 3 čimbenika, kojimi samostalno upravlja. To je škola, koja postoji tobož za mladiće, koji se posvećuju gospodarstvu, drugo je zem. konoba, a treće zemaljska pokušaonica. Mi smo skoro svaki put, otkad smo u saboru, prosvjedovali protiv prvotne točke, naime protiv takvoj školi, koja se uzdržuje na zemaljske troškove, te bi imala koristiti poljodjelacima stalažu, i koja služi samo talijanskim poljodjelcem Istre. Kako čujem, ima do 20 mladića u toj školi. Uzdržuje se dakle čitava škola iz zemaljskih sredstava za samih 20 mladića i to talijanskih poljodjelaca. Naši seoski gospodari za koje uvijek tvrđite, da ni na nižem stepenu kulture, neimaju prilike, da bi se okoristili tom školom; koju plaća pokrajina, dakle i porezovnici hrvatski i slovenski. Kad bi ta škola htjela odgovarati pravoj svrsi, morala bi primiti ako i ne sasvim hrvatski, a to bar jednako hrvatski i talijanski jezik kao naukovni tako, da bi se mogli njome okoristiti hrvatski i talijanski poljodjelci. Ovakova, kakva je nesamo da nam je na teret, nego i na štetu, jer se na istu troše zemaljski novci. Drugi predmet, koji spada pod zemaljski agrarni zavod, jest zemaljska konoba ili pivnica, u kojoj čine gospodara činovnici zemaljskog gospodarskog vijeća i zemaljske pokušaone svoje pokuse. U toj konobi priređuje se godimice više stotina hektolitara vina, što ga pridjelaju na zemaljskom posjedu u Poreču i se grožđe inače dobavljaju. Tu se čine razni pokusi s grožđem, dotično s vinom, ali premda ta konoba postoji više desetak godina, ipak od tih pokusa imamo malo koristi. Sami se bo tužile, da nam neimamo istarsko vino prave prodaje, jer da je neukusno, te nemože konkurirati s dalmatinskim vinom, a još manje s vinom, koje se u sjevernim pokrajinah monarhijske proizvadjaju. Premda se čini dakle pokuse ljeta i ljeta, do uspjeha se nije još došlo, a to je znak, da se gospoda, koja se time bave

ili ozbiljno time ne bave, ili nisu dorasli svojoj zadaći.

Treći čimbenik, kojim upravlja agrarni zavod, jest gospodarska pokušaonica. Ta bi morala imati tu svrhu, da se mladići koji se jur nalaze u toj spomenutoj školi, praktično vježbaju u svim strukama gospodarstva. Osim toga ima i tu zadaću, da pruža strukovnu pomoć poljodjelcem u pokrajini, da bude gospodarski razsadnik za čitavu Istru, da ju snabdjeva koli mladim voćkama, osobito pako svakom vrsti trnja. U toj pokušaonici bi se moralo ustanoviti koja li vrst voćaka i trnja odgovara najbolje pojedinih krajevima pokrajine. Ali kao što neodgovara svojoj svrsi ni škola ni konoba tako njoj neodgovara ni ona pokušaonica jer su gospoda, koja su na upravi, možda valjani teoretičari, ali u praksi pokazuju jako malo uspjeha.

Mi odsudjujemo dakle djelovanje koli one škole, toli konobe i gospodarske pokušaone, odnosno onih osoba, koji tim upravljaju.

Druga stavka rubrike t. j. zemaljsko kulturno vijeće. Ja sam opetovano imao prilike govoriti o tom vijeću još u Poreču, a kasnije u Kopru i ovdje u Puli. Morao sam svaki put požaliti, što je na čelu toj modernoj instituciji, koja je toli potrebna i morala bi biti korisna, i koja bi mogla zbilja činiti čudesa, kad bi shvaćala zadaću svoju, čovjek koji neima ni sposobnosti ni volje, da njezinu zadaću vrši. Na nesreću njezinu je njoj na čelu naš zemaljski kapetan i saborski predsjednik, koji se ne zna ni u tom vijeću, koji je čisto gospodarske naravi, riešiti svoje strasti političke, dok u njoj sjedi i radi. On je uvijek isti, koji je i ovdje, kao što je ovdje strastven proti nam, tako ga nalazimo i u onom vijeću protiv naših članova, imenovanih u stalni odbor tog vijeća, napose proti predsjednikom naših kotarskih za druga —, on je svuda i uvijek strančar.

Treća stavka rubrike IV. sadržaje trošak za zemaljski odbor za pošumljenje krasa. Početkom ovog zasjedanja govorio se dosta o tom, kako se lošo postupa kod pošumljenja istarskog krasa. Neću da opetujem onoga, što je već rečeno; jer mora da je još svima svježe u glavi, nu i ovdje moram izjaviti, da se mi s načinom pošumljenja krasa nikako neslažemo.

Predjemo li na novčanu stranu te rubrike, to mi je iztaknuti, da je stavka I: zemaljski agrarni zavod proračunana na 55.000 K, dočim je lanjske godine iznosio proračun za istu stavku 45.000 K; ljetos je proračun veći skoro za 10.000 K. Isto tako je i druga stavka: zemaljsko kulturno vijeće za 2000 K više proračunana nego li u prošlom proračunu; tako ima i treća stavka: pokrajinski odbor za pošumljenje krasa veći proračun za 3900 K nego li prošli. Nevalja mi napose naglasiti, da čemo mi glasovati proti rubrici i proti svim njezinim stavkama, ali prije nego li zaključim ove kratke opazke, izjaviti mi je još napose, da mi odlučno odsudjujemo postupanje ravnatelja zemaljske pokušaone G. Cucovicha. Za njega je bilo dokazano, da pozna naš jezik, jer je bio rođen u kraju, gdje se govori jedino hrvatski ili slovenski, a on se ipak ponosi tim, što neće da tim jezikom govori, premda mu je poznat. Takav čovjek drži se na opakom važnom mjestu, kao što je mjesto ravnatelja zemaljske gospodarske pokušaone.

Nedavno se je opet izpraznilo mjesto tajnika zemaljskog kulturnog vijeća. To se mjesto ima popuniti i naša je želja i opravdan zahtjev, da se na toli važno mjesto postavi muža strukovno obrazova, koji se bude znao snaći u svakoj grani gospodarstva, ali osim toga da bude mogao odgovarati potpuno svojoj zadaći, valja da pozna hrvatski ili slovenski jezik, jer nemojte se verati, da će tobož odgovoriti svojoj zadaći ako se bude mogao služiti samo talijanskim jezikom.

Iz ovih navedenih razloga izjavljam dakle, da čemo mi glasovati i proti ovoj rubrici kano i proti čitavom proračunu za god. 1904.

Zast. Kompare (rubrika VI. zdravstveni i humanitarni troškovi.) (Visoki sabore! U ovoj rubrici, koja nam kaže, koliko će se potrošiti u budućoj godini za odstranjenje raznih bolesti, pokazuje nam proračun svotu od 30.000 K, i to samo za liječenje boleštnih, onda za ludnicu, jer u ovoj zemlji takve neimamo, 84.000 K, pak proti malariji 6000 K i za razne druge neprimljive 14.000 K, zavod gluhoniemih 20.000 K; svega skupa 427.000 K.

Moram reći, da se preko jedne trećine svih dohodaka troši samo za boleštni i to je baš čudnovato, da se je toliko vremena čekalo, da se ustroj pokrajinsku bolnicu. Toliko se milijuna, tako reći, slalo u druge pokrajine, jer je ona bila tako zanemarena, da se nije mnogo i mnogo godina ništa za to učinilo i moralo čekati i na 20. stoljeće, da dodjemo do toga, da si pribavimo pokrajinsku bolnicu.

Reći će se, da pokrajina nije imala toliko dohodaka prijašnjih godina, da to izvede. Ali ako se je moglo trošiti mnogo novaca i na neplemenite svrhe, da se naš narod zatire, moglo se je i pomoći boleštnicima: Sad mislim, ako bude brzo proveden zaključak sabora pokrajinskog o bolnici, da ne bude trebalo tako ogromnu svotu za sanitarne troškove.

Moram priznati, da ide mnogo naših boleštnika na sve strane svijeta, i da zbilja pokrajina troši primjereno njezinoj veličini veliku svotu za zdravstvo.

Prigovorku moram nadalje, da neima u čitavoj pokrajini zavoda za umobolne, tako, da moramo slati boleštnike čak izvan granica naše države. Priznajem, da kad naložite, da se koji nesretnik šalje u bližnju Italiju, da je to opravdano time, jer su tamo manji troškovi, ali znam, iz iskustva, da se tamo inače postupa, nego li bi se imalo u takvom zavodu postupati. Radi toga neimamo povjerenja u takve zavode u Italiji. Bilo je bi i velikih preparaka u tršćanskim listovih, kako se ružno postupa s tim nesretnicima, pa što smo si morali misliti, kad znamo da ima tamo i naših domaćih boleštnika.

Točka 9. rubrike VI. određuje 6600 K uništenje malarije u pokrajini. Ja sam već u jednoj interpelaciji u ovom zasjedanju iznio slučaj, da je vladala malarija, ali nit se je pokrajinska niti cesarska vlada mahnula, da proti toj bolesti stogod učini. Malarija, kako znate, poznata je ovdje u okolici puljskoj, te u takozvanih miljskih solinah, kako je to u sjednici od 19. maja 1899. bivši zastupnik Canciani razložio.

K točki 5: ciepanje kozica, moram spomenuti, da onih 7000 K proračunanih dobiju najvećim dijelom liečnici. Priznajem, da imadu duge puteve, da imadu dosta posla i nepotrebne pisarije, ali nije pravudno, da se baš ništa nečaje: oimaku koji moraju sve pripraviti, kao pisati izkaze, izvadke itd.

Ja sam jednom prosvjedovao na kotarskom poglavarstvu, radi toga, što nam šalju tiskanice u talijanskom jeziku, pa su mi odgovorili, da nemogu druge poslati budući da jedino takove primaju od zemaljskog odbora. I za to, kao što smo proti čitavom proračunu, tako čemo biti proti ovoj stavci.

U više su već pokrajina shvatili, da treba i gluhonieme brojiti među nesretnike, kojim se mora na svaki mogući način pomagati. Ipak neimamo u našoj pokrajini zavoda za nje, te smo prisiljeni slati ih u druge pokrajine. Neznamo, jer nije bio podnesen izkaz koliko ih je prošle godine dano u zavod u Gorici, ali koliko mi je poznato, zavod nemože toliko nesretnika primiti, da bi njihov broj odgovarao svoti od 20.000 K. Pri tom je još velik nemar, koji mole, da budu prim-

ljeni u taj zavod, moraju kadšto čekati po više godina. Zgodno bi bilo kad se je kupovalo pokrajinsku bolnicu, da se je na takav zavod mislilo. Već ga imadu gotovo sve pokrajine u Austriji samo ne mi; kako smo u svemu zadnji, tako smo i u tom, pa čemo Bog zna kako dugo čekati, dok dobijemo takov zavod.

Izjavljujem da čemo iz navedenih razloga glasovati i proti ovoj rubrici.

Zast. Mandić (rubrika VII. javna sigurnost.) Visoki sabore! Moram izjaviti, da premda izgledam komu ratobornim, da sam najveći prijatelj mira i reda, te kad bi bilo na moje, bili bi suvišni svi oružnici, stražari i vojnici. Ali pošto su i ti dandanas još potrebni, moramo se i s njimi baviti. Javna sigurnost dolazi u ovoj rubrici pod stavkom 4.

Glede oružništva kazati mi je, da se njegovo središte nalazi za Trst, Istru i Goricku u Trstu gdje se nalazi zapovjedništvo i svi valjda častnici. Držim, da to baš nije valjano uređeno, već da bi bilo bolje, da u svakoj pokrajini bude namješten koji od gospode častnika.

Sjela našeg oružništva jesu kotarska poglavarstva, te su u mnogih kotarskih oružnici samo uroda odnosnih kotarskih poglavara. Oni su, kako je bilo u ovom visokom saboru iztaknuto baš s one strane, kadšto prouzročitelji nemira. Oni imadu doduše često jako tešku službu, pa ako njoj nisu potpuno dorasli, tada je jako lahko, da postanu rušitelji reda.

Od oružništva moralo bi se zahtjevati osim propisanih uvjeta, također i to, da upozna čud i narav onog naroda, među kojim služi, jer kako da upliva na narod, ako ga nepozna. Prvi je pako uvjet svakako taj, da pozna jezik pučanstva, među kojimi živi.

Drago mi je, da je ovdje član zemaljskoga odbora, kojemu su njegovi drugovi doznali da na izvještaj ovu važnu i tešku zadaću t. j. izvještaj o oružništvu i vojništvu, da ga mogu upitati, da li je istinita viest, što se pronosi, da su dobili poglavari nekih sela nalog, da moraju za oružničke obhodnje držati pripravnu sobu. Kada je želim znati od g. izvjestitelja, da li ima zemaljski kakvi utjecaj kod razmješćivanja oružništva u pokrajini ili imamo jedino pravo, da doprinasamo za isto 35.000 K?

Kako rekoh, ja sam velik protivnik oružane sile i bilo bi mi milije, da imamo više pučkih škola a manje oružničkih postaja i više motaka a manje pušaka jer bismo tada stalno bolje stali.

Što može škola i što je kadar izravan upliv na narod kaže nam primjer, za koga sam baš jučer od prijatelja puka i pravog apostola naroda doznao. Taj mi je pripovieda slučaj, koj se je dogodio god. 1880. Velečastni dušobrižnik jedne župe u susjednom ovdje mjestu) došao je kao mlad svećenik među same zločince, kojimi su se punile naše tamnice. On je svojim odlučnošću, liepim primjerom i dobrom naukom čovek svoje župljane na to, da je tamo nestalo tatova, razbojnika i palikuća i da se je narod potpuno upitomio zaslugom toga apostola.

God. 1880. dogodio se je u ovom mjestu na 3. veljače strašan zločin i to, na dan sv. Blaža. Na lice mjesta došao je sam zapovjednik oružništva, koji je izjavio onom svećeniku, da nebi postigao on ni za 100 svojih oružnika onoga, što je sam svećenik postigao.

Ja bih, kako rekoh, želio, da nestaje sve to više oružničkih postaja, i to će biti kad bude u Istri više pučke naobrazbe. Dajte nam škola pak će odpadati same po sebi oružničke postaje. Izjavljam i kod ove rubrike, da čemo proti njoj glasovati.

Zast. M. Trinajstić: Visoki sabore! Naredbom G. k. namjesticstva od 22. jujnja 1873. određeno je, da se imadu odgagnicati pratiti od jedne postaje do druge.

U Juristič. vešt. G. Joso Velikanj. Op. Ured.

Nastavak u priloge.

Iznimka stvorena je samo za odgon, koji se čini s parobrodom, jer je u §. 7. te naredbe određeno, da ako se podje parobrodom, da se može odagnanik voditi i do treće, četvrti postaje, te se može preskočiti i sve postaje između one, koja je odgon izrekla, i one, u koju mora odagnanik biti predan. Ova naredba bila je izdana god. 1873. kad još nismo imali sve one obćine, koje imamo danas, i za to se ima smatrati zastarjelom. Danas imamo i željeznice, pa bi bilo i pravo, da se iznimke za parobrode protegne i na željeznice, te se ne bude stvaralo tako velikih troškova za pokrajinu. Ako n. pr. ide odgon iz Rieke u Pazin, morati će biti predan u bližnjoj postaji u Kastvu, a ona će ga pratiti recimo do Podgrada odatle dalje u Buzet, a onda tek u Pazin. Sve to prouzročuje i trošak obćinam i smutnje i brige, a trošak je to i za pokrajinu, koja mora više davati za hranu. Bilo bi dakle dobro, da se ta naredba promjeni. (Opetuje isto talijanski).

Prijsjednik Chersleth odgovara u ime zem. odbora zadnjemu govorniku. Prijsjednik dr. D. Trlnajstić odgovara zast. Mandiću: Kao izvjestitelj zemaljskog odbora u poslovima oružništva imao bi odgovoriti g. predgovorniku Mandiću na neke njegove upite. On pita naime da li su obćine dobile kakav nalag sa strane oružničkog zapovjedništva glede namještenja oružnika. Na to mogu odgovoriti, ne iz mog uređivanja u zemaljskom odboru, jer to je bilo prije nego li sam ja tamo došao, da je taj zahtjev u istinu stigao na poglavarstva, ali to pitanje ostalo je do sada bez ikakvog rezultata.

Na drugi upit glede utjecaja zemaljskog odbora kod namještenja oružnika mogu odgovoriti, da zemaljski odbor nema nikakvog utjecaja kod toga, nego da to odvisi od naših oblasti. U ostalom mogu ga uvjeriti, da se i zemaljski odbor u tom s njim slaže, da sve veći tereti bivaju naloženi pokrajini zbog oružništva. (Zast. Andrijičić: ipak smo čuli rieč zemaljskog odbora u hrvatskom jeziku! Zast. Laginja: To je prvi put!)

Zast. Laginja govori talijanski. Njegov govor, kako Talijani kvare imena i sve običaju na svoju, donieti ćemo kojom prigodom, kad ga talijanski sabsorski stenograf ispiše.

(Nastavit će se.)

Iz carevinskoga vieća.

Beč, 6. decembra 1903.
Dne 2. decembra bio je na dnevnom redu izvještaj ustavnoga odbora o ukinutju poznatoga §. 14; po kojem vlada sama čini što njoj je drago, kad ne može s parlamentom. Ipak se nije razpravljao taj izvještaj, nego prešni predlog česka zastupnika dra. Ladislava Dvořaka o promjeni toga paragrafa. Česi su metnuli predlog za promjenu za to, jer kad bi glasilo na ukinutje, nebi se mogao razpravljati kao takav, pošto je već ista stvar na dnevnom redu. A bojali su se, da bi većina parlamenta osjetila razpravu o ukinutju bada kako, pak se u obće nebi razpravljalo o ukinutju nit promjeni istoga paragrafa.

Niemci su se protivili k razpravi prešnoga predloga. Prijsjednik, na temelju pravilnika, izrekao se je za razpravu istoga i razpravljao se je.

Dr. Dvořak utemeljio je kratko al jasno potrebu promjene, u istom ukupnetju §. 14. Dokazao je kako vlada zlorabi taj paragraf, kako ga rabe i za stvari za koje nebi smjeli.

Poslije njega htjeo je prijsjednik zaključiti sjednicu, al je kuća odlučila da se nadaljuje.

Govorio je radikalni Čeh dr. Bara, kakvih 5. ura, najprije česki pak njemački, uvijek jako tiho, tako da su ga razumjeli samo oni, koji su posve uza njega bili. Sljedećega dana nadaljevala se je ta razprava. Najnapadnije bilo je, što je go-

vorio excellenza vitez Jaworski, prijsjednik poljskoga kola. On se proti Čehom i njihovoj obstrukciji oštro izrazio. Smjerežaku na govor dra. Bara, naročito na rieči dio njegovoga govora, odsudio je takovo govorenje, takovo gubljenje vremena, govorom kojega kuća nerazumije. Čehe je taj razgovor jako razdražio i ozlovoljio. Dovikivali su mu već za govora, a onda označili svoje nezadovoljstvo daljnji govoornik dr. Ryba, zast. Chok u stvarnom izpravku i dr. Dvořak kao predlagatelj u zaključnom govoru. Chok je Jaworskoga i osobno napao kao enoga, koji služi svakoj vladi. Ostala dvojica iztaknuli su, kako su Česi uvijek i u svakoj prilici podpisali Poljake, te kako se postupak Jaworskoga pričinja upravo izdajom Čeha u hipu kad se oni očajno bore za najsvetija prava českoga naroda, te izdajom u obće slavenske misli proti Germanom. Predbacili su mu, da se nije tako izrazio proti njemačkoj obstrukciji, koja bijaše posve neopravdana, dočim je česka opravdana. I mnogi članovi poljskoga kola odsudjivali su rieči svoga prijsjednika, al su ipak svi kasnije u klubskoj sjednici odobrili postupak svoga prijsjednika.

Kod glasovanja o prešnosti predloga bilo je prisutno jako malo zastupnika, niti polovica. Pobjegli su iz dvorane mnogi Niemci i mnogi Poljaci, nemogući glasovati za prešnost a nesmjeduć glasovati proti prešnosti. Izpadak glasovanju bio je svakako značajan, ne po broju, nego strankah. Niemci, osim Svecimaca, glasovali su proti prešnosti; a tako i Poljaci, ono nješto što jih u dvorani bijaše. Česi svi, osim veleposjednika, Slovenci oboji, Hrvati, Rusini oboji, i Talijani glasovali su za prešnost. Ovdje je vrijedno opaziti, da je dr. Stransky u sjednici od 1. decembra našao vrućih rieči za Talijane, i oštirih proti vladi obzirom na postupak njezin sa Gubernatisom i obzirom na njihovo sveudiljšte. Isto tako je ožigosao postupak c. kr. vlade kod sudova u Kuruškoj, i njezin nemar za slovensko sveudiljšte.

Petak dne 4. decembra razpravilo je vladina zakonska osnova, kojom se kredit za pomoć u bjedi povećava od 15 na 20 milijuna kruna, i to osobito obzirom na grozne štete što jih je vođa zadnjih mjeseci počinita u Koruškoj Šolno-gradskoj, Tiroli i Dolnoj Austriji. Kad je što zla u njemačkih pokrajinah, za koje i tako vlada mnogo čini, eto odmah izvanrednih podpora. Za naše južne pokrajine, za koje redovito malo ili ništa čini, koje su u tamošnjoj bjedi, nedaje se redovito ni izvanredno ništa ili jako malo.

Zastupnik Perić za Dalmaciju, a zastupnik Spiničić za Istru postavili su kod te razprave posebne resolucije.

Resolucija zastupnika Spiničića glasi u prevodu doslovno ovako:

»Visoka kuća nek izvoli odlučiti: C. kr. vlada se prešno poziva, da kod razdieljenja kredita za pomoć u bjedi uzme osobito u obzir biedu u Istri, koja je iztaknuta u prešnom predlogu zastupnika Spiničića i drugova postavljenom u sjednici zastupničke kuće od 23. septembra t. g., i koja bijaše u posljednjem zasjedanju istarskoga sabora jednoglasnom odlukom toga zakonodavnoga tiela priznata.»

U sjednici dne 3. t. m. postavio je zastupnik Spiničić sa drugovi upit na ministra-prijsjednika kao upravitelja unutarnjih poslova radi zamazanja njeke table u Cresu, i u obće radi tamošnjih sigurnostnih odnošaja. (Doniet ćemo ju posebice kao i onu, glede Luke u Opatici).

Politicki pregled.

U Pull, dne 8. decembra 1903
Austro-Ugarska.

U posljednjoj sjednici carevinskoga vieća interpellirao je zastupnik Marchet vladu glede carine na uvoz talijanskoga vina u našu mo-

narihu. Povod tej interpellaciji podali su razni glasovi talijanskih listova, da Italija neće nikako pristati ni na obnovu ni na produljenje trgovačkog ugovora sa Austro-Ugarskom ne bude li imala i nadaže povlastica glede carine na uvoz svoga vina u Austro-Ugarsku. Osim toga doneseše novine viest, da se u našu monarhiju množito talijanskoga vina, koje uživa poznatu povlasticu do dne 31. o. m. t. j. do dana, izminuća postojećeg ugovora između Italije i Austro-Ugarske. Takvog vina da se je uvelo osobito mnogo na Rieku, gdje da su puna skladišta talijanskoga vina. Ovo vino uzivalo bi povlasticu glede carine i poslije 31. decembra bez obzira na to, bude li li ne bude u produljenom ugovoru sadržana postojeća klauzula. Ali talijanski vinogradari i trgovci činili su račun bez krēmara, jer je ugarsko ministarstvo, koje biti bolje domaće proizvode nego li austrijsko ministarstvo, poduzelo odmah odlučne korake, da tomu uvozu na put stane i da se već uvezeno vino podvrigne eventualno novoj carini. Odlučnošću ugarskoga ministarstva stali će se diplomatski na put uvozu talijanskoga vina u drugu polovicu monarhije; nu nepoduzme li i ovrastano ministarstvo jednake korake, moglo bi se dogoditi, da poplavi naša tržišta talijansko vino još prije konca ove godine. Radi toga bijaše potvrđena spomenuta interpellacija, kojom se pozivlje vladu, da i ona poput ugnarke stane na put uvozu talijanskoga vina.

Česki listovi vrlo oštro proti poljsko mu klubu carevinskoga vieća što je prijsjednik toga kluba vitez Jaworski u jednoj od posljednjih sjednica odsudio obstrukciju českih zastupnika carevinskoga vieća. Usljed toga sazvaio je poljski klub sjednicu, u kojoj je većina odobrila govor svoga prijsjednika. Poljaci su tim opet jednom pokazali, da su oni pela svake austrijske vlade i da su veoma nepouzdan saveznik ostalih slavenskih stranaka. Česki zastupnici odsudili su govor poljskoga prvaka već dok je govorio, jer su, nu neprestance dovikivali kako radi u prilog Niemca, a proti slavenskoj braći. Vitez Jaworski je znao što ga čeka, ali on se je volio zamjeriti Čehom i ostalim slavenskim zastupnikom nego li vladu, s kojom pazare Poljaci na štetu svega ostaloga Slavenstva.

U upravi Bosna-Hercegovine dogodila se je velika promjena. Dosadašnji zemaljski zapovjednik general barun Appel stupio je naime u zasluženo stanje mira nakon 63. godine stalne vojničke službe. Na njegovo mjesto bijaše imenovan general Eugen Albori, rodom Hrvat iz južne Dalmacije.

U Hrvatskoj sazivlje hrvatska stranka prava svake nedjelje ili praznika narodne skupštine na kojih se razpravlja o financijalnoj samostalnosti kraljevine Hrvatske, o političkom položaju, o slobodi stampe i sastajanja, o prinaoki izbornog reda i o ostalih nevoljah, koje tište danas narod naš u Banovini.

U subotu prihodie je službeni list hrvatske vlade »Narodne Novine« ručno pismo Njeg. Veličanstva, kojim se javlja banu grofu Pejačeviću, da se ima saslati sabor kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije dne 15. decembra u glavnom gradu kraljevine Hrvatske.

U istom broju pozivlje prijsjednik sabora Vaso Gjurgević narodne zastupnike na prvu sjednicu za dne 15. o. m. u 11 sati prije podne.

Srbija.

Iz Biograda brzojavljaju dne 6. o. m. da je položaj vlade radi nezadovoljstva mnogih narodnih zastupnika vrlo uzdrman. Tamo, da se drž obćenito, da će vlada radi toga morati da odstupi. Službeni listovi tvrde doduše, da neima ni govora o kakvoj ministarskoj krizi, nu tim se trdnjam malo vjeruje u neodvisnih krugovih.

Prošle sriede istekao je trodnevni rok, koji je dao zapovjednik biogradske vojne divizije pukovnik Mašin onim častnikom, koji bi imali štogod prigovoriti poznatoj uroli od dne 11. junija o. g. u kojoj su zaglavili kralj Afickander i kraljica Draga. Prijavio se je samo pukovnik Rašić, koji je rekao, da se je tumačilo slabo jedan njegov prijašnji govor. On da je zadovoljan sa dogodajji od dne 11. junija, ali želi, da se o tom pitaju negovori na vojničkim skupštinah.

Slučnu skupštinu sazvaio je zapovjednik crbskih četa u Nišu, gdje da su se častnici nakon govora zapovjednika Bojovića bratski izjubilili.

Bugarska.

Iz Sofije javljaju da je zastupstvo u narodnom saboru dne 3. o. m. odobrilo na predlog ministra unutarnjih posala vjersiju od 500.000 fran ka macedonskim bjeguncem. Kod razprave o odgovoru na pristolni govor izjavio je ministar-prijsjednik Petrov, da Bugarska nastoji i da će nastojati, da živi u miru sa susjednim državama, osobito sa Rusijom, kojoj ima zahvaliti svoju slobodu. Bugarska da nekani poduzeti korake za lakvo skupno djelovanje balkanskih država, već da se pozulava u naravni tok stvari i u evropske velevlasti. Ona da neće nikada voditi takvu politiku, koja bi bila protivna interesom zemlje. Bugarskoj da nije bila nikada na umu osvajačka politika. Ministar da je zadovoljan, da se macedonsko pitanje rieši pomoću velevlasti. Bugarska će vlada ipak nastojati, da pri riešenju toga pitanja očuva svoje prolike. Između Bugarske i Srbije da postoje najbolji odnošaji ali između njih da neima drugog sporazumljenja. Bugarska želi, da se duševno i materijalno stanje naroda u Macedoniji poboljša. Ako želi to i Srbija, tada dolazi sporazumljenje samo po sebi. Odnosiji sa Rumunjskom da su već dulje vremena najbolji. Njemačkim listovom pišu iz Sofije, da traži ruska vlada od Bugarske izplatu istočno-rumunjskog okupacionog duga u iznosu od 10 milijuna rubalja. U Bugarskoj da je ta tražbina iznenadila vladine krugove, jer da su držali, da se je Rusija odrekla toga duga.

Iz Carigrada javljaju, da će biti ovih dana imenovana i odmah potvrđena dva civilna agenta za dva macedonska okružja.

Koliko nam je poznato iz privatnih i pouzdanim vrela, Bugari nečekuju obćenito provedenje reformah ni od Turske ni od velevlasti. Oni znadu, da Turska vodi za nes velevlasti i da se ove neće odvaziti na odlučan korak proti Turskoj. Mi se čvrsto nadamo, da će oni privesti reforme sami i to po svoju, bez obzira na Tursku i na velevlasti. Oni se pripravljaju na to provedenje i ako Bog dade i sreća junacka pokazati će nam prvi budici Gjurjevci danak, da se nismo varali.

Franczeka.

Laziliberalna vlada franczeke republike, koja proganja crkvu, švećenstvo i švećenike redove, podala se je posve uplivo slobodnih zidara i zidova. Ovim je naime pošlo za rukom, da su spravili opet na dnevni red poznato pitanje zloglasnog izlajke bivšeg kapelana Dreifusa, koji je prodao tajne nacerte o mobilizaciji franczeke vojske jednoj susjednoj državi, po svoj prilici Njemačkoj, i koji je bio radi svog izdajstva kažnjen na izgon na djavolski otok i kasnije pomilovan. Zidovi su spravili sada opet na dnevni red te kane pomoću liberalne vlade povesti novu razpravu o tom izdajstvu i dokazati tobož da je židov Dreifus bio nevin. Zidovskim novčarom je sve dopušteno te nije izkjučena mogućnost, da će i to pomoću novca dokazati.

Istra i sloga medju Hrvatima i Talijanima. *)

U Dalmaciji — reć bi — da su sklopili Hrvati i Talijani nekako primirje. Hrvati su dapače onim par tisuća Talijana, što živo u onoj pokrajini, zajamčili podpunu narodnu slobodu.

Iz Dalmacije prebazi ta pomirljiva misao i u ostali hrvatski narod, koji ju prima sa odusayljenjem.

Ali hrvatski živalj ne dolazi u doticaj sa talijanskim, samo u Dalmaciji, nego i u Istri. Ovdje se nije narodni boj na život i smrt, ovdje vrebaju Talijani na našu kožu.

I Istri ima polag zadnjeg popisa pučanstva od g. 1900. Hrvata i Slovenaca,

*) Ovaj je članak izvan uredništva, ali je dobro, da se čuje i ovakvi glas!

dobre tri petine; prelazeć preko ono par u zadnje doba amo doklaćenih Niemaca, ostale skoro dvie petine priznale su se što dobrovoljno, a što silom ili milom za Talijane.

Kakova prava uživa naš narod u Istri? Sto ne rade Talijani, njih manjina u pokrajini, s nama u zemaljskom saboru i odboru, što u uređima bilo državnim, bilo občinskim, pa čak i u samoj crkvi?? Talijanski bezobraznost i pohlepnost prieti i grozi se sada kao nikada, našim narodnom obzanku.

Kad se je g. dr. Laginja u zadnjem saborskom zasjedanju pokušao na Talijance, zbog njihovog nasilstva, radi njihovih nebrojenih nepravda, kojima nas g. se, kada jih je upozorio na sursrjetljivost dalninskih Hrvata prema ovoj štaci Talijana u Dalmaciji, -- što su mu dr. Cleva i njegova družba na to odgovorili?

Talijani su odgovorili: Priznajte, da je ova zemlja, da je Istra, Talijanska, -- pak onda će vladati mir i stoga u ovoj pokrajini!

Talijani zlatjevuju dakle od nas ništa manje, nego da rećemo, mi nismo mi, mi nismo Hrvati ili Slovenci, mi smo kao i vi -- Talijani.

Možemo, smijemo li to reći? Ne! gospodo talijanska; nećete toga nikada doživiti, ni vi ni jedan Talijan! Istra nije bila, nije, niti će ikada biti talijanska zemlja!

Više su već puta naši prvaci pokušali, da se nogode mirnim putem sa Talijanima, ali ovi, zatukli si u likvu, da je Istra „terra italiana“ i u to bi reć, da oni već -- vjeruju. Dvjesto tisuća nas, a stotideset tisuća njih, pak bi htjeli, da mi zatajino našu narodnost, da mi priznamo njih za same „gospodare u kući, koja je daleko preko polovice naša.

Neznamo, je li to sa strane talijanskih vodja samo tvrdoglavost i zasukanost, ili je to .....

Hrvatski narod ne smije se samo oduševljavati za sporazumak sa Talijanima u jednom dielu naše šire domovine; valja biti na oprezu kod takvih prilika i paziti i na ostalu braću, a osobito na najizloženiju točku naše domovine, na Istru. Paziti je treba, da to prijateljsko rukovanje Hrvata i Talijana preko Jadranskog mora, ne zalade smrtni udarac našem narodu u Istri.

Prijatelj glagolice!

Tko je taj prijatelj? Nitko drugi ne gorički „Popolo“, koji u broju od 22. studenog donosi viest pod naslovom „Liturgia večera slava“, kojom pokazuje koliko mu je do objektivnog, suda, a kao katoličkom listu i do kršćanske ljubavi.

Svoje čitatelje izvješćuje -- tendenciozno kako ćemo viditi s naslovom Kongregacije sv. Obreda (Jusu pontificis), kojom nije na novo izjela dekret od 5. kolovoza 1898, kojega se i sada sv. Stolica drži u poslu glagolice. Po tom je dekretu glagoljci njesta tamo, gdje je ona u porabi bila najdulje, pred 30 godina.

Spomenuti je već list objeručke uporabio tu zgudu, da pokaže svoj jal od naših svetinja. Da se njegovu bezobraznost upozna što točnije, navesti ćemo doslovce iskrivljenje spomenutog dekreta.

Pij X. (tako ima) vidjevši religioznu anarhiju, koja vlada našim i splitskoj i krčkoj biskupiji (NB! Veglia štampano nakrivljenim slovima) uvedena radi glagolice, naredi, da se strogo ... drži spomenuti dekret od 5. kolovoza 1898.

Prije svega upitati nam je cijenjenog kleyetnika: kakva anarhija vlada u biskupiji krčkoj (na splitsku se nećemo obazirati, jer u tamošnje glagolsko pitanje nismo dobro upućeni, ali dobro znamo, da ni tamo nema anarhije); jer nam nije po-

znato što takova, premda svakako mnogo bolje poznamo krčku biskupiju od onih, koji ravnaju „Popolom“.

Naprotiv dobro znamo, da imamo u gradovima krčke biskupije nekoliko suguvili ovaca, za koje se može reći, da su nadahnute anarhijskim idejama, i koje u glagolici nazivaju hrid, o kojoj se razbija i čuveni njihov „os ar tulo“.

S ovima, kako otiho izbija, u isti rog puše i gorički „Popolo“, što mu ni najmanje ne služi na čast, kao tobož katoličkom listu.

Nu iz samog se članka vidi, da u pobama oko rećenog lista mizanja baskrije i na prešji, krčkog biskupa, jer mu podmeću, kao da bi on bez ikakvih prava u crkve svoje biskupije, uvadjao glagolici ni ne osvrćući se na dekret sv. Stolice, i tako, po svom naučnu valjda, dostojno vrše apostolat osvade.

Nećemo im navoditi prava krčkih crkva na glagolice; preporučamo im samo da zagledaju u „Acta et Dekreta primae synodi Vegliensis“ na str. 39 ... koje će im razbistriti pojmove, a i vjerodostojan im je to izvor, budući potvrđen od sv. Stolice.

Ali da ne otežemo, završit ćemo s preporukom „Popolu“, da drugi put ne ponaš, jer je nedolično od jednog katoličkog lista, da pruža ruku pomoćnicu slobodnim zidarima!

Pačuharije.

Sad kad se je zatvorila, diela i kad su deputati zakantali „Tedeum“ i „Nasa Sloga“ more dati nekoliko prostara, početu ja malo deškvat „de omnibus rebus et de quibusdam aliis“, kako je uzał reć pokojni Delija.

Artikulo de Fondo. Su se držali u bragešni naši deputati, ali se nisu držali? Svaki ki je sliđija njihovo dilovanje u zadnjem zasjedanju istarskoga pokrajinskoga sabora, svaki, ki je uzeja samo par puta u ruke „Nasu Slogu“, moga se je osvidočiti, da si naši zastupici ne puše sol na glavi lući i da ne spavajju, kako neki trubili misle. Samo čovik, komu je vas fosfor izvitril iz mozđana, moga bi naći besid, da prigovori rudu nošit narodnih pravka. Ne ću da govorim danas o raznim kategorijama ljudi, ki znadu svaki po svojoj proznoj glavi suditi i po svojem laštu miriti (te ljude ćemo u posebnom artikulu usfaoteltati), već spomenuti ću samo to, da ima u nas veliki broj ljudi ki nikad ne štiju štoje i ki se u politiku razume kaj naši deligati u talijansku leteraturu. Nu sve jeno ti ljudi vam govore o politiki cantanta cognitione de causa, da čoviku dojde za hitat van své ono ća je pojjja. Tako na primjer o Laginji i Spinčiću znadu ovako reć: „Ča Laginja, ća Spinčić ... oni su kaj drugi, smo ih zabrali (un korno sle vi zabrali) pak ća su nam učinili, kadi su ta dobra ća su nam dali? Sama injoranca more ća takovoga rigati, jer svaki, ki ima malo soli u glavi, zna dobre, da ni Spinčić, ni Laginja, ni sam Bug, tako rekud, ne bi moga u ovim cirkustancama mirakule delat. Naši zastupnici zagovaraju u parlamentu i dieti interese našega naroda neutrudivim marom, brane pravice sa svim kurajom, neustrajljivo koracaju naprid, kucaju, mole, pitaju i zahtjevaju. Ali će, ćete, kad veliki breki u velikom broju rinu na one male, ća mogu mali? Nu sve jeno, rompaj danas rompaj sutra, nesto se vavik dobija, kaj oni ki svira na organet, dobije soldin „samo“ da gre brže ća i da već ne razbija timpane. Neka samo malo otvore oči oni zapućeni ljudi, ki ne vidu tri pednja daleko, neka samo pet minuta misle za glavom i neka se misliama prunesu u prošlost i opaziti će deferenec od jedanput i sada. Kad si pred petnajest lit doša na sud, si mora po silii talijanski govorit, ako ne, bili, bili dall fugu i osudili te magari praviceoga. Ka-

kové lepuhé su bile onda, ki palafriki su onput valjali? Karte su bile pisane sve u talijanskom jeziku; impiegati nisu znali ako ne talijanski i ako si stija ća znati, si se mora umičati po talijansku. Svaki svuda samo talijanski, nigde beside po našu; justo škutori od sleure bi znali protinkat koju rić u našem jeziku. A sada? Sada na kapitanalu, na sudu, kod provijala i moremo reć u svakom ufećuju znadu naski; sad moraju znati, a ća ni tol lipa stvar? Ki je sve to učinija, ki je doskočija u pomoć našemu puku, koji je bija na oni način, koncan za fešte? A koju god škola? A koja god cesta? Sve na forzu od krićanja naših deputati! Ni jedan drugo ako ne naši deputati su prikristili ća imamo danas, oni deputati za ke smo se mi tako krvavo borili, dok smo ih zabrali. Ali glasoviti bedaki to ne vide, oni toga ne razume, zašto? Jer su bedaki, eko! Oni ne bi bili ni onda zadovoljni, kad bi im pećeni pulasri iz neba padali ili kad bi mogli lovare s kobasicami sapinjati. I onda bi još vavik prigovarali i brekali, još vavik bi mutili narod s njihovim govoranjama de antio cugno. I ti ljudi još pretende da su izabrali Laginja? Un corno, bi reka Pave, niste ga vi izabrali, nego oni bolji parat našega puka, a vi niki i niki došli ste na vlatacije samo za to, da nebi ki ća reka, però pronti obrnut bražolu kod svake prilike. A takove pršone bi hite bit proki naroda? Lihar ljudi u ruke, pamel u glavu, štoje pređa se, jezik za zuba. Kad budete vidili dobro na dno, onda se stavit, coranu populo i govorite. Ja sam siguran da kad budete to učinili i kad se budete tako pripravili, nećete onako krivo pripravljati narodu pute i govorili kinezki. Do vidova za malo dana.

Ča pišu sfojji?

Bilo je u sridu oko dvi ure po podne, kad sam zati u n al u kafetariju „Milmare“. Kamarijer donesa mi jenu „moku“ i pun naručaj sfojji: „Piculo“, „Jornaleto“, „Nasa Sloga“, „Sole“, „Dindiopendente“, „Populo strian“ etcetera. Valje sam se tka štiti. Artikulo de Fondo -- Frančija i Italija. Ki ne pozna Talijane i njihovo sfoje, bi ih jako drago kupija. Koliko su šura su učinili ti tožni talijanski jurneti poradi putovanja kralja od Italije u Pariz! Od buhe učinili su liomfanta, upalili su rog za sviću, a malo fali da nisu Eiselov turanj dovukli u Benece na misto pokojnoga zvonika sv. Marka i na njemu razvili bandiru „dell' al liance“. Del rešto stvar bi bila jako komodna i od velike kononcije, kaj da bi mo mi na pržempio pošli u Mosku, dopeljali ono veliko zveno (najveće na svitu) i stavili ga na Lindarski zvonik, pak za žventulali bandiru ... ti me kapiši! Nego lindarski zvonik bi se od velikoga straha prvo razronija, neg bi rusko zveno rivalo pasali kunfin našega štata. Ali stavimo reć -- to ne bude nikad -- ma stavimo reć, da bi se zbilo i jeno i drugo, ki bi bolje štia i komu bi bilo korisnije, našim susedom preko Adrije, ali nami? Ja mislim, da bi nami, jer kad bimo ni inali ona veliko zveno i kad bi ono zaktempesalo u našim krajjima, sve bi muhe lezale vitinre u Kvarnaru, svi bi se oblaki razdignuli kud i kamo i nas nebi nikad grad potukla, a Venecijani bi iz svoga tornja tuto al piü mogli tunjevinu spijat (salvo, da bi toranj misto od Zeliza bija od čiku la te). Dok bi Talijani gledali nagrišpano more a Furlani zbočivali s supdn palente za koncu viseću rengu, mi bimo inali lišo nebo i pozdravljali se sa Vinkom Lozidom, našim slatkim paritotom. Ali da se povratimo našem argumentu reći ćemo da putovanje talijanskoga kraljevskoga para u Pariz, nima velike političke portancije, kako to neki sfojji drže. Stvar je s emplemente ovako: Kralj od Italije hito se je malo prošetati pak je

posá u Pariz, da vidi, kakova arija je i tamo, da se pogovori prijateljski uz zmeći dobroga šampanjca s presidentom od republike, da idu malo na lov i da hite koja na t rešet e. Sve one duge lazanje i one okrugle fritule ća su prinesli sfoji in propozito de alta publicitika, sve su samo burice samolovke. Dokaz je tomu ta, da su sfojji kašnje kralj malo pisali, kad je gorispomenuti kralj iz France pošá u Ligineru. Pri tom nastalo bi pitanje, zašto se ni upisale veliku političku važnost i tom putovanju? Ča ni isto tako iskreno, svećano i prijateljski bija primljen Vitorio Manuele od fingleškoga kralja i od predsjednika od republike? Nego čia stvar tumači se ovako: Dandanaš zavladala je u jurnalizmu manija, da se svakom koraku jenoga vladara (kaj u sturo vrijeme Neronu) nešto važnoga dopisuje, da se svako besidi kolać umesi, dok dočitnom vladaru nije ni na kraj pameli ono, ća kašnje fojjeti izbrbljaju. Moderna je štampa skovala velikim glavam takove kadene, da se oni već ne mogu inoservani ni maknuti. I to bi bija jedan paragraf iz libra: „Sloboda u XX. viku“. Ali tako fazjološirajuć ne bimo došli nikad na kraj, zato pustimo to na bandu i vidimo, ća pišu naprid sfoji.

Naprid pišu sfoji ... ćo, torna k ope! Ruski car putuje u Italiju, Engleski kralj vraća se iz Austrije; kralj Švedski, Saksonski i Rumunjski, da te opet doć u Opaliju. -- Del rešto ovo lito su morale dobro kompanje uroditil po svuda! Neki putuje simo, drugi tamo, samo papa stoji paćifico u Rimu. On se ne miće, pripovieda fiabule, blagoslivlja i patron šjor luštro.

Radige na Balkanu. Dindiopendente piše, da na Balkanu neće biti mira, dok ne dojde tamo jedan trabakuja deligati i kapivila iz Istre, ki da će postaviti red i fundant tamo jedan zaxod za one, kojima su se suste u glavi kovarile. Nazad pak da će dopeljati pun trabakuja smokav i rozkreat ih ništo u Raklju, ništo u Budavi, ništo u Pomeru. -- Bog im daj sriću, neka idu; samo neka se paze, da se ne sastanu kadi s Garibaldijem, jer bi ih on mogó lahko krijancije naučiti.

Novoja vremena, ruski list, piše, da je neki zvidoznanc opazija na suncu jenu veliku maću i da njegov radiganost, da je ta maća uzrok svim rudiom u ariji naše zamaljske balole. To se mora i viraov! jer i onaj lito, kad su bili balgalejoni pokojni Falb bija je prorokova, da će padat zvezde. Istina, zvezde nisu padale, ali su pđadale dlake porečkoj kozji, kojoj sada rastu s dićijoj ali naše motike ... mala diferenc!

Još puno lepih stvari pišu sfojji ali bava u Kvarneru ne dopušta Rasati naprid.

Sjećajte se „Družbe sv. Cirila i Metoda“ za Istru

Franina i Jurina.

Fr. Si ćul Jurino, da su va Mošenecah hoteli nekoga s Bršca namamit na sfojji stran? Jur. Pak?

Da ih je neki Štrolio zaštrigal.
Pravo im budil!

Ča bi reč, da se naši Kastelirci svomu popu smiju?
Zač daga vero, ne razmijaju kada predika.

Tako ga imaju rado?
Ja, kako i oči kapulu.

Pogled po Primorju.

Puljsko-rovinjski kotar:

C. Kr. poglavarstvo u Puli oglašuje: Umoljava se za ugodno uredništvo, da izvoli u svome cijenjenome listu prihvatiti, da su komisije za opći porez od tečajine (industrije) u ovome političkom kotaru posle naknadnih izbora i imenovanja na mjesto onih članova i njihovih zamjenika, čija služba prestaje u § 22. zakona o listnoj slobođarji koncem godine 1903. pod predsjedanjem c. kr. funkcijalnog savjetnika g. Josipa Lacha ili njegovog zamjenika c. kr. poreznog nadzornika g. dr. Frana Dorčića sastavljene kako slijedi:

I. komisija II. razreda za okružje trgovačke i obrtničke komere u Rovinju:

- A. Pravi članovi:**
1. Dejak Vjekoslav, trgovac u Puli,
  2. Lederer Josip, svatštar u Opatiji,
  3. Podnje Hermenegild, trgovac s rukotvorinama u Puli,
  4. Pregel Hinko, trgovac s modnom robom u Puli.

B. Zamjenici:

1. Leban Josip, inžinir u Puli,
2. Rimondo Aloiz, c. k. bilježnik u Rovinju,
3. Šbiak Sebastijan, trgovac u Poreču,
4. Zaroti Lovro, industrijalac u Piranu.

II. komisija III. razreda za kotar taksa-cije: »Pula-grad«

- A. Pravi članovi:**
1. Fonda Bartol, zlatar,
  2. Rocco Josip, trgovac,
  3. Ščanec dr. Đinko, c. k. bilježnik,
  4. Vio Ivan, odpremnik.

B. Zamjenici:

1. Benussi Juraj, trgovac s jestvinama,
2. Cuzzi Ivan, svatštar,
3. Suppan Hektor, trgovac i rukotvorinama,
4. Varetton Božo, občinski činovnik.

III. komisija III. razreda za kotar taksa-cije: »Pula-okolica« (sa gradom Rovinjom).

- A. Pravi članovi:**
1. Benussi Nikola, Dinkov, trgovac s rukotvorinama u Rovinju,
  2. Bregato dr. Josip, odvjetnik u Vodnjanu,
  3. Godina Aleksander, trgovac s rukotvorinama u Vodnjanu,
  4. Šbiak Vjekoslav, pok. Nikole, trgovac i industrijalac u Rovinju.

B. Zamjenici:

1. Frančić Julije, trgovac u Vodnjanu,
2. Janschke Ivan, industrijalac u Rovinju,
3. Rimondo Josip, pok. Andrije, meštar u Rovinju,
4. Tromba Ivan, ljekarnik u Rovinju.

IV. komisija IV. razreda za kotar taksa-cije: »Pula-grad«

- A. Pravi članovi:**
1. Dorigo Petar, poduzetnik,
  2. Podnje Hermenegild, trgovac s rukotvorinama,
  3. Volpal Josip, stolar,
  4. Zanetti Oton, gostioničar.

B. Zamjenici:

1. Bibin Blaz, posjednik,
2. Deligato Juraj, brijač,
3. Nilschmann Vjekoslav, gostioničar,
4. Slihovich Angelo, krojač.

V. komisija IV. razreda za kotar taksa-cije: »Pula-okolica« (sa gradom Rovinjom).

- A. Pravi članovi:**
1. Biondi Anton, agent u Rovinju,
  2. Debatto Ivan, pok. Ivana, postolar u Vodnjanu,

3. Marinovich Jakov, gostioničar u Fa-zani,

4. Rimondo Josip, pok. Andrije, meštar u Rovinju.

B. Zamjenici:

1. Brunetti Ljudevit, odpremnik u Rovinju,
  2. Sponza Mate, pok. Ivana, kollar u Rovinju,
  3. Tromba Nikola, Ivanov, občinski povjerenik u Sisau,
  4. Pitturi Andrija, stolar u Vodnjanu.
- U. z. dr. Dorčić.

Pazinški kotar:

Iz Pazina pišu nam 6. o. mj. U tršćanskom »Zidovčiću« oglašio se je opet poznati ovdje smusjenjak, da izprazni u njem svoju vrećicu kleveta i ludorija.

Taj smusjenjak klevetice, da će se sav ovdasnji porezni ured poslateniti, jer da će maknuli talijanske a namjestiti slavenske činovnike. Kad bi se to i dogodilo, nebi se drugo učinilo, već zadovoljilo pravici i zakonu, jer ona sadica kleveta i šaronzaka ima malo posla s onim uredom. Nu mi dvojimo jako, da će biti niti deseti dio istine na onom, što je rečeni pisak nadrajsao.

Njemu nebi bilo pravo ni imenovanje slavenskog činovnika kao upravitelja ondasnjeg poštanskoga ureda pak denuncira podlo nekog g. Hafnera kao talijanodždera, koji da bi imao postati upraviteljem onog ureda.

Posteno i pravedno bi bilo, da bude upraviteljem onog ureda čovjek, koji pozna u pismu i u govoru naš jezik a onaj pisak neka bude uvjeren, da kad bi bio i imenovan g. Hafner, on nebi htio »zderati« ono, što zaudara sto milja daleko.

Toma Kumičić. U Brseču preminio je prošloga čedna nakon kratke bolesti providjen sv. otajstvi za umruće, poznati tamošnji naš rodoljub i veleposjednik g. Tomá Kumičić u 66. godini dobe svoje. Pokojnik je bio brat odličnog našeg zemljaka g. Eugena Kumičića. Bio je na glasu radi svojeg postojanja, dobra srca i nesebičnog rodoljublja. U Liburniji i na Rieci poznalo je sve vrijednog Tomu, koji je, sad po moru, sad po kopnu prolazio bar svakog čedna iz Brseca na Rieku i natrag. Stekao si je svojim postojanjem, marljivošću i uzajrnošću, ne samo liepo ime, već krasan posjed, što ga je namro svojoj svojiti. Postenom Tomi bio Svevišnji milostiv, a njegovoj težko ucvljenoj svojiti naše iskrene sautešće.

Lošinjski kotar:

Iz grada Crasa pišu nam 15. pr. mj. Nazad nekoliko dana, u kasno doba noći, držana bijaše občinska sjednica u našem gradu. Občina, koja poput majke mora da se stara za dobro biće, ciloga pntanstva, ne gledajući što je tko, reč bi da se je ovaj put opostenila i proslavila kao i prije za mnoge, ne kao ljubezniva mati, već kao okrutna mačeha. U ovoj dakle sjednici med ostalim predlozima, koji su izlaskući preslavljeni bili, bijaše i onaj u prilog školske zgrade. Svak koji je i od mala ovdje nastanjen, svak znađe kakove je naređe primila naša slavna občina od visoke vlade, da bude za tu svrhu podignuta nova zgrada, jer prostor sadašnje škole premalen je, sebe su pretnizke, okuženi zidovi, slab pod. Najglavnija točka, najzanimljivi upit bijaše taj: »Gdje će se nove škole graditi?« — Kako će biti riješena ova točka? Svak komu je poznato koj duh vlada u občinskom vieću, lahko bi se mogao domisliti i bez prevaro pogoditi rješenje takovog predloga; nu ipak to bi bilo vazda prosto mnjenje, koje, premda istinito, akoprem očividno, sasvim tim nebi imalo nikakve važnosti. A naša skupolozna občina ne htijući da takovo mnjenje bude izvršeno ruglu i poruzi, pristjedjujuć nami svaku brigu da nam ne

bude ništa na ustrb (za to joj hvala i cast!) uzela je na se odgovornost, dokazujući, ona sama ono, što kad bi mi rekli ili se nebi vjerovalo, ili i kad bi se vjerovalo, ostalo bi bez svog uspjeha. Evo kojim načinom:

Jedan od svećenika za stalno bez ljudskog obzira i pošten, predlaže, da bi se nove škole, toliko gorljivo preporučene, od vlade morale sagraditi na ruševinama bivše občinske palače, požarom uništene, pošto je to zemljište vlasništvo občine, te tako da bi se pristedišlo mnogo troškova. Ali badava; ovom svetom predlogu čestitog viećnika slijedi muk, nitko ne pigne, svak šuti, svi su niemi. Taj govor nije im isao po čudi. Sjednica je izgledala onaj čas kano m u z e j starine, prolazeći putnik kad bi bio za to saznao, bio bi prigovorio svega i svašta, da vidi svojim očima, ono, što se nigdje i nikad na svijetu nije dalo vidjeti: žive egipćanske kumije. Nakon malo trenutaka te vanredne šutnje, uzme riječ drugi Petar (Conscriptus, koji tužnim glasom, jer iznenadjen riečima čestitog svećenika, hoće da popravlja što ovaj reče i predlaže, da na mjestu, na kom je bila do sada občina, bude ponovno sagradjena občinska palača sa toli obzavanim kazinom. »A znate li zašto? Neću da izkvarim njegovu rječ, navadajući razloge, slušajte njega, on će vam kazati. « Kazin, prosledi on, odayna je bio naše najliepše zabavište, ondje bi se mi sakupljali i uz pjevanje, uz sviranje i veselje, sprveli bi liepe satove; ovo je bilo za nas najmoćnije sredstvo da si stecemo naše žudjene cilje. Gle čuda! neslade odmah muzaja, nema više egipćanskih mumija. Obratno, sva dvorana od radošti kliča! Jedan lakrdjaš našao bi ovdje dosta gradiva da smatrajuć dvoranu kazalištem na pozorištu prestavio bi liepih prištor, rabeć jedne za šaljivdije, druge za ovoj i za onaj. Tako krasan i koristan uspjeh imala bi ta predstava, da bi im se kojemu za veliku vještinu i sposobnost moglo podignuti spomenik u plokat. I zamisao, bar onim, koji su povladjivali mudriju riečima rodoljubnog oca, svima se je svidjao taj predlog, i jednoglasno bi odobren od svih, i od onih zasliepljenih kopača, koji puše u jedan rog. Ovi, premda uvjereni, da neće uzivati ikakvog vrakosja premda kašin ne će biti njihovo zabavište, jer nisu u široke gaće i frakom obučeni, pak neće moći s nlijednom frajlom plesati, ipak ipak da izprazne svoje žepove plaćajuć troškove občine i kazina svojim novcem, samo da ugođe hirima onih, koji ili za nos vuku. Uzalud barba Mate moj da kupis crnu veladu, da nosi liepi klobuk, kôlet i kolariju, kopačka te majka rodila pak radi toga nećeš moći nikada u družtvo sine gospodjice vrtiti ili kako bi ti rekao »tanžat jednu kavalkinu«.

A škole, gdje će biti sagradjene? Gospodin blagajnik morao bi to najbolje znati, jer njemu je poznato koliko je u občinskoj blagajni, i dali je občina kadra uzdržavati nove troškove. Nu nek si ne razbija glave, griehota je, ima u kopača novaca; kopač će ih platiti, bogati su vanjski kopači, oni to jest, koji ne dišu zrak »dell'avita cultura« što je za nas Hrvate »sporca bruttura«. Našli su naime naši Patulj Conscripti. (odabrani otc), mjesto i rekbi, da je na početku prota; ali za to će se trošit strahota. Občini je to devešta, podmiriti će račun kopač sa svojim trudom, kopač sa svojim krvavim znojem, a vlastela uživat će svoj kašin i zabavljat će se liepo. Da su škole sagradjene na mjestu srušene občinske palače taj ogromni trošak nebi tišito biednog kopača. Ja toga komentirat neću, svak ima svoju glavu i dva uha, pak neka sudi sam, dali naša občina gleda dobro pučanstva, ili bolje ovakvim putem radi samo za svoju korist.

Pa da nije sudbina jarac? Nerezina koncem novembra. Teda negda evo i nas! Mnogi su već pitali što je s Rapočanima! Mi im se na toj brizi od srca zahvaljujemo. Eto živi, i ako se već podugo vremena neoglasismo. Kod nas sve pri starom. A da, ina i ništo novoga: »gospoda« se medjusobom povadila baš ljudski. Mi samo s prikrajka gledamo tu zanimivu igru »gospode«. Uže je dobro napeto, pa mora i ne kasno da pukne. Tko će tada ostati na nogama, tko li debliji kraj povući — pokazat će skora budućnost. Mi im medjutim želimo: »bon divertimento signori!« — Usčitali smo tu nedavno u službenom glasilu »Primorska vlada«, da je otvoren natječaj na mjestu občinskoga liečnika za občinu osorku. Do sada bio je liečnikom dr. Carlo Depančer-Manzini, ali obč. zastupstvo u jednoj svojoj sjednici odlučilo raspisati natječaj. Pomeniti liečnik, zet je današnjeg načelnika Suta.

Eto, na svim linijama vlada obstrukcija, pa i kod nas t. j. — i naše obč. zastupstvo znade obstrukcionirati i to već u više sjednica. Čoje ih se svakojakih — i masnih i slanih, a dapače izlaze i iz dvoran. Kako vidite, umanjena slika carviena. Dne 19. novembra imala je biti občinska sjednica. Gospoda zastupnici došli u dvoranu. Prije dnevnog reda bijahu podnešene dvie »interpelacije«. (Tako ih barem zvaše gosp. zastupnici.) — Jedna od zastupnika Faresič-a glede preprike medju občinom i liečnikom, a druga od zastupnika A. Gherbaz-a, obojica iz Nerezina. Potonji predlaže, da se občinski ured prenese iz Osora u Nerezine i želi da se o tome o d m a h razpravlja. (Buka i larma. Čuju se raznovratni povici.) Neki zast. zagovaraju predlog — a pardon — interpelaciju. (Nećemo da izkrivljujemo.) Napokon se podigne bivši načelnik Salata, uze klobuk i odaleci se iz dvorane, a za njim i obč. zastupnici iz Osora (9). Radi nedostatnog brojja, načelnik diže sjednicu. Urečena je druga za 28. t. mj., a na dnevnom redu je i Gherbaz-er predlog. Pošto smo skoro sjegnuli, da će ta točka izazvati buru, obavjestit ćemo vas. — Občinski liečnik — kao zastupnik občinski — izvajio je na toj sjednici, da će on dati za tri godine badava prostorije ako se ured prenese. Vidjet ćemo i to!

Kod nas su tri hrvatska družtva: Citatonica, Konsumna Udruga i Posujilnica. Sva ta tri družtva liepo napreduju. Da je tomu zbilja tako, svjedoč nam i to, što je odlučilo graditi družtvenu kuću. Čujemo da je gradnja i vlasništvo preuzela da sebe konsumna udruga. Kako mogosmo doznati, smjestit će se u nju — kad dogradjena bude — i ona dva spomenuta družtva. Gradnja već je započela dne 16. novembra. Polak zemljišta — na komu će se ista sagraditi — bili će to liepa i prostrana zgrada, koja će ne samo biti na ukras mjestu, nego i utjeha svakom Hrvatu, da se ipak mićemo — i ako polagan — ali stalno — k spoznaji narodne samosvjesti! Bože daj! gradila se i srečno dogradila; bila ona goruća zbilja koja će ne plamenom njihova srca upaljavati, nego malenim plamićkom, što no će uvijek — kao no vječno svjelo pred oltarom — u kandjelu — vašem srdcu — gorjeti tiho, mirno svjetlim plamićkom i jedino smrću ne utruñti se, nego ju tada — kao dragi amanet predati u baštinu potomcima svojim!

Imam vam još jednu utješljivu javiti. Hrvatska pučka škola mjesto da propada, raste — na veliko čudo naših — talijanoma, kako to pokazuju i same brojke! Lanjske godine polazilo ju 60 (ili 62?) učenika, a ove godine 71! —

Polagan, ali ipak — napried! Složni radom, krčimo puteve k boljoj budućnosti! —

Repočanin.

* Zakasnio radi obitnosti drugog gradiva. Op. Ur.

Pa da nije sudbina jarac? Nerezina koncem novembra. Teda negda evo i nas! Mnogi su već pitali što je s Rapočanima! Mi im se na toj brizi od srca zahvaljujemo. Eto živi, i ako se već podugo vremena neoglasismo. Kod nas sve pri starom. A da, ina i ništo novoga: »gospoda« se medjusobom povadila baš ljudski. Mi samo s prikrajka gledamo tu zanimivu igru »gospode«. Uže je dobro napeto, pa mora i ne kasno da pukne. Tko će tada ostati na nogama, tko li debliji kraj povući — pokazat će skora budućnost. Mi im medjutim želimo: »bon divertimento signori!« — Usčitali smo tu nedavno u službenom glasilu »Primorska vlada«, da je otvoren natječaj na mjestu občinskoga liečnika za občinu osorku. Do sada bio je liečnikom dr. Carlo Depančer-Manzini, ali obč. zastupstvo u jednoj svojoj sjednici odlučilo raspisati natječaj. Pomeniti liečnik, zet je današnjeg načelnika Suta.

Eto, na svim linijama vlada obstrukcija, pa i kod nas t. j. — i naše obč. zastupstvo znade obstrukcionirati i to već u više sjednica. Čoje ih se svakojakih — i masnih i slanih, a dapače izlaze i iz dvoran. Kako vidite, umanjena slika carviena. Dne 19. novembra imala je biti občinska sjednica. Gospoda zastupnici došli u dvoranu. Prije dnevnog reda bijahu podnešene dvie »interpelacije«. (Tako ih barem zvaše gosp. zastupnici.) — Jedna od zastupnika Faresič-a glede preprike medju občinom i liečnikom, a druga od zastupnika A. Gherbaz-a, obojica iz Nerezina. Potonji predlaže, da se občinski ured prenese iz Osora u Nerezine i želi da se o tome o d m a h razpravlja. (Buka i larma. Čuju se raznovratni povici.) Neki zast. zagovaraju predlog — a pardon — interpelaciju. (Nećemo da izkrivljujemo.) Napokon se podigne bivši načelnik Salata, uze klobuk i odaleci se iz dvorane, a za njim i obč. zastupnici iz Osora (9). Radi nedostatnog brojja, načelnik diže sjednicu. Urečena je druga za 28. t. mj., a na dnevnom redu je i Gherbaz-er predlog. Pošto smo skoro sjegnuli, da će ta točka izazvati buru, obavjestit ćemo vas. — Občinski liečnik — kao zastupnik občinski — izvajio je na toj sjednici, da će on dati za tri godine badava prostorije ako se ured prenese. Vidjet ćemo i to!

Kod nas su tri hrvatska družtva: Citatonica, Konsumna Udruga i Posujilnica. Sva ta tri družtva liepo napreduju. Da je tomu zbilja tako, svjedoč nam i to, što je odlučilo graditi družtvenu kuću. Čujemo da je gradnja i vlasništvo preuzela da sebe konsumna udruga. Kako mogosmo doznati, smjestit će se u nju — kad dogradjena bude — i ona dva spomenuta družtva. Gradnja već je započela dne 16. novembra. Polak zemljišta — na komu će se ista sagraditi — bili će to liepa i prostrana zgrada, koja će ne samo biti na ukras mjestu, nego i utjeha svakom Hrvatu, da se ipak mićemo — i ako polagan — ali stalno — k spoznaji narodne samosvjesti! Bože daj! gradila se i srečno dogradila; bila ona goruća zbilja koja će ne plamenom njihova srca upaljavati, nego malenim plamićkom, što no će uvijek — kao no vječno svjelo pred oltarom — u kandjelu — vašem srdcu — gorjeti tiho, mirno svjetlim plamićkom i jedino smrću ne utruñti se, nego ju tada — kao dragi amanet predati u baštinu potomcima svojim!

Imam vam još jednu utješljivu javiti. Hrvatska pučka škola mjesto da propada, raste — na veliko čudo naših — talijanoma, kako to pokazuju i same brojke! Lanjske godine polazilo ju 60 (ili 62?) učenika, a ove godine 71! —

Polagan, ali ipak — napried! Složni radom, krčimo puteve k boljoj budućnosti! —

Repočanin.

Iz Lošinja nam pišu: U Malom i Velom Lošinju je jur postala javna tajna neki posao o krivotvorenju ugovora i podpisa — što bi po prilici spadalo pod § 201.

k. z. - a zaslužno je djelo jedne osobe radi koje i za koju odlučio se maloselaki vlastodržci i one neke "gentilni signore" ovog jela, "osar tutto"; pa sa samo čudimo; kako to, da naš glasoviti obćinski tajnik, brat još glasovitog Jorka i neki drugi, koji inače redovito u nekih za-kutnih puljskih i trčanskih listićih po-punjuju rubriku: "Lussinpiccolo, addi... s kojekakvim zlobnim viesti proti Hrvatima, a u pomanjkanju bilo kakvih, obićno, i izmišljaju laži, samo da rubrika ne izo-stane, i što se nazivlje hrvatsko bude oc-rnjeno, a znadu kakjad i krivimi brzjavji zavaravati svijet, - kako to, pitamo se, da ti revari dopisnici i patrioti još do sada ništa ne izvješite što bez dvojboj zanima sve "unionaše", dočim se, kako rekoso, i prengale sa samimi kleveatimi proti po-stenim osobam, koje ne misle i ne rade kako oni. Nekoji to tumači tim, jer da nekoje dame hoće i zele, u posebnoj spomenici kroz lošinjski kod. sud upozori-ti držav. odvjedništvo, dok drugi opet vele, da to šljivci ne dopušta, jer da no-tari obićno uzimlju za ovjerovljenje pod-pisa samo par kruna, a da dvanaest ti-pisa i, nekoliko stotina kruna, - recimo n. pr. za dva podpisa, nije u redovitoj praksi te ne bi Lošinjane zanimalo. Končno se još govori, da je corpus delicti bio odgovorno uništen, pa da kapurioni jed-noglasno zaključise, da je usljed toga stvar postala uopće bezpredmetnom - zato štitit ćemo i mi opetujne riječi, što ih šljivci reče pred unioiom: "Savè che iddio non paga ogni sabato!"

Koparski kotar:

U laži sa kratko noge. Iz Buzeta pišu nam polovicom o. mj. Pošto nećamo ovdje mnogo stranih novina, a naj-manje pako talijansko poznato klepetalo, bio sam od jednoga prijatelja upozoren na dopis iz Buzeta "Il Piccolo della sera" od dne 29. oktobra t. g. te nakon pročitanja, uvidisimo, da se netemelji na istini za to vas umolimo da izvolite sljedeći odgovor u vaš cijenjeni list uvrstiti.

Nije istina, da je obćinski zastupstvo zaključilo u svojoj zadnjoj sjednici, ne-dopustiti javnoga plesa dok je sadašnji načelnik, već je zaključilo usljed molba, odnosno pritužba mnogih dobromišljenijih roditelja, i dobrih katolika, da se nedo-pusti javno plesove u posvjete dane t. j. u nečije i ne blagdane. Svaki drugi dan je slobodno svakome se veseliti i do-pušta se plesati, koliko je koga volja. Da je obćinsko zastupstvo do takova zaključka došlo, bio je taj razlog, što se nigdje više prokljetstva, smućenja a moguće i drugog nemoralna među mladeži ne počinja, ko-liko prigodom plesova, osobito po nedje-ljama i blagdanima kad je prigoda da su ljudi napiti.

Nameće nam se sumnja, da je do-pisnik "Piccola" tog nazora, da bi njemu ugodnije bilo, kad bi mladost isla na ples, pa makar došlo do ubojstva, nego da se blagdani časte za ono, što su, te bi istoga u velike veselilo, kad bi se izvan-ski kmetski sinovi i kćeri po plesih i saj-mištih mrevarilij, kao što je bio slučaj na Humšćini, od kud će biti "piccolov" dopis-nik, - gdje je prigodom blagoslova jedne kapelice kod Brnobit i Skrinjari došlo skoro do ubojstva, ili kao što se je do-godilo na Subotinu u Buzetu, gdje su Buzetski razbojnici potukli jednoga učitelja i jednoga Humljana iz Tibole, koji od zadovoljenih smrtnih udaraca sada već počiva na trčanskom groblju.

Znamo dobro, da bi dopisniku drago bilo, da se kmetska mladež uvari i ubija po nepštenih plesova, ali ako su pametni roditelji, uvidjati će, da se zaključak za-stupstva temelji na potrebi i predvidnosti da se nesrećam i moralnoj propasti mla-deži predušetne, a time nije nikomu uz-kradeno pametno se veseliti, bilo makar plesom koliko ga volja. Glede drugog dopisnikova navoda, možemo ga osjegurati, da pod sadašnjom

pravom neće se dogoditi ono, što se je dogodilo u jednoj obćini, kao n. pr. u Motovunu, te slučaj sa nekadašnjim pro-vincijalnim blagajnikom, ili bezrazložnim buzetki načelnik radio, koje moza sada pošle 20 godina vraćati.

Drago će nam biti, ako "Piccolov" dopisnik ima čisto lice i srčanost, da se izkaže, tko je, da ga barem upitnamo dali je Buzecanin, Humljan ili koji drugi. Jedan od zastupstva.

Trst.

Iz trčansko koparske biskupije. Dne 3. o. mj. slavio je trčansko-koparski biskup, presvj. g. dr. Nagel svoj imendan-te su mu u Trstu i u okolici svećenici i podne u biskupskoj palači čestitali.

Doznajemo, da je svečera talinski nagovorio prost stolne crkve priče-gosp. Petronio onako iskreno; kao što je ob-ćavao u sličnoj prigodi čestitati blago-pokojnomu biskupu Sterku, proti kojemu je pak on sa ostalim talijanskim svećen-slovim u Rim spomenice, slao. Možda će biti sretniji sadašnji biskup! - Zupnikom u Repentaboru bivši imenovan velež. g. Frane Ryslavj, bijaše zupnik na Muga; velež. g. Jakov Sedmak, dosadašnji zupnik u Krasnu, imenovan bijaše zupnikom u Divači; zape-upraviteljem u Repentaboru velež. g. Krančić, premješten je u Šljivje.

Razne primorske viesti.

† Ivan Pavlič. Obćinu dekanstvu za- desila je nova i teška nesreća: Jedna so je ponešto uredila, izabrav si načelnikom postena, radina i neodvisna muža gospo-dina Ivana Pavliča, eto ti nagle i nemile smrti, koja njoj ga nakon kratke ali teško bolesti pobra.

U Černomkalu preminuo je prošloga petka nakon kratke bolesti načelnik op- strane obćine Dekani baš u času, kad se je dao ozbiljno na posao, da uređiva-ljano onu zanemarenu obćinsku upravu.

Nakon poznatih komesaanja u obćini obćini, bio je Pavlič prvi narodni načel-nik, koji je bio posvelio sve svoje sile miloj si rodnoj obćini. Na nemilosrdnu smrt ole ga iznenada obćinomom i teško uciviljenoj obitelji. Viečni pokoj pošteniaku Pavliču te iskrena sućut nesrećenoj obitelji.

Molim liepo, p. m. g. kolege, da mi predplatne arke na najavljeni raz-pravu - uz eventualne iznose - čim skorije blagohotno dostaviti izvole!

Adine Tončić.

Književne viesti.

Na vraćenje! 20% Družbi sv. Ci- rilla i Metoda za Istru, 20% za Knjizku tvrđja. Obzirom na ovaj veliki dio ugo- brotvorne svrhe preporuča se svakomu, da si kupi u hrvatskom prievodu izdale vrlo zanimive i liepe pripoviesti J. I. Kras- zewskoga "Moriturus" i "Resurrec- turus". Ciena svakom djela 3 K, sjajno uvezano K 4'25, poštom svako 30 fil. više. Te se dobivaju u svim knjizarama. Veće naručbe prima knjizara "Dionijske tiskare" u Zagrebu i Hrvatska knjizara u Zadru. Poblize u prilogu na koji upo- zorujemo cijenjene čitatelje.

"Oče budi volja tvoja", obljub- ljeni molitvenik za hrvatski puk, izasto je novo popravljeno i popunjeno osmo: iz- danje. Ciena molitveniku je prema sinoći veza, i to: 1. vez u platnu K - 90/- 2. vezu polu kozi K 1'30. 3. vez u kozi sa zlatorezom K 2. 4. vez u kozi zlatore- rezom i zaponcem K 2'40. 5. vez u kozi zlatorezom ličniji K 3'20. 6. vez u kozi zlatorezom finji K 3'70. 7. vez u celulo- zidu bilo ili crno sa nakitom K 4'70. Tko želi naručiti molitvenik, neka se obrati na umirovljenog nadzupnika gosp. Miju Laginju u Kastvu, (Istra) on će uputiti i providiti. Knjige se šalju pou- zećem ili ako se novac unapred dostavi. Čisti dobitak ide u korist "Bratov- šćine hrvatskih ljudi u Istru" sa sjelom u Kastvu.

Razni prinosi.

Za družbu sv. Cirila i Metoda za Istru u Opštiji darovaše preko naše uprave:

Sabrano 28. stud. na piru Anzelme i Dinka Podreka u Stjepdu na nazdravicu Antuna Podreka obć. redara u Voloskom. Darovaše po 2 K: Flego Antun Zupan. Po 1 K: Flego Ivan, Podreka Antun obć. redar, Podreka Antun, Podreka Ivan, Krbavčić Antun, Krbavčić An- tun, Lovričić, Merić Antun, Podreka Anselma, Podreka Marija, Podreka Dinka i Antun Fantini. Po 20 fil.: Podreka Marija. Po 10 fil.: Flego Dragutin i N. Tonka. - Pop Ivo. Situč zupnik u Beli (Cres). Šalje K 10'95 sabranih kod pira Bon Dinka Androva sa gospodjicom Du- micom i Banderu Jurovom, - na predlog vjereniće. Čestitamo! - Uprava lista "Dom" šalje nam K 9'50, koju svotu je primila od sljedećih darovatelja: Mirka Majhofer iz Jaske, sabrao u veselom dru- žbu K 3'50; V. Pandić, bravar u Zagrebu K 3; Anta Diagičić, bravar, naučnik u Zagrebu K 3; Zuccor Ante iz Alture K 10'37, sabrano po gospodji Zuccor na piru Ive sa Cvietom Kačić. K 44'12 Ukupno danjs K 653'42 Na račun ove godine iskazano . . . 653'42 Sventkupno K 697'54

U korist macedonskih ustaša da- rovaše preko naše uprave: Adolf Račić, učitelj, Jursiči, K 5'50. sabrano u "hajdučkim dvorovima" uz po- klik "Ojurgjev danak, hajdučki sastanak".

Gospodarska Sveza za Istru,

registrirana zadruga na ograničeno jamčenje u Puli.

Uplatite nadalje pristupninu i jedan združnički dio u Gospodarsku Svezu: Gospo- darsko-Trgovačko Društvo u Dobrinju.

Filijačka C. kr. priv. abstr. kreditnoga za- trgovinu i obrt u Trstu

prima: Uplate u krunama
proti bezima blagajne donositelja:
- predbojavom od 4 dana po 2 1/2%
- predbojavom od 8 dana po 3%
- predbojavom od 12 dana po 3 1/2%
- predbojavom od 16 dana po 4%
- predbojavom od 20 dana po 4 1/2%
- predbojavom od 24 dana po 5%
- predbojavom od 28 dana po 5 1/2%
- predbojavom od 32 dana po 6%
- predbojavom od 36 dana po 6 1/2%
- predbojavom od 40 dana po 7%
- predbojavom od 44 dana po 7 1/2%
- predbojavom od 48 dana po 8%
- predbojavom od 52 dana po 8 1/2%
- predbojavom od 56 dana po 9%
- predbojavom od 60 dana po 9 1/2%
- predbojavom od 64 dana po 10%
- predbojavom od 68 dana po 10 1/2%
- predbojavom od 72 dana po 11%
- predbojavom od 76 dana po 11 1/2%
- predbojavom od 80 dana po 12%
- predbojavom od 84 dana po 12 1/2%
- predbojavom od 88 dana po 13%
- predbojavom od 92 dana po 13 1/2%
- predbojavom od 96 dana po 14%
- predbojavom od 100 dana po 14 1/2%

Za boće blagajne i za pisma za izplatu krunama, koje su već u prometu, stupa u kriznu novu kamata ljestvica dne 12. marca, 16. mar. odnosno 7. aprila t. g. po odnosnoj predboj- ni.

Okruzni odeli u krunama razpolo- žni, a mjesta, 2% na svaku svotu.

Kruna i napoleoni u tekućem ra- čunu: Uvjeti se sklajaju prigodice već po- roku predbojve.

Uplatje doznaične:
za Beč, Budimpeštu, Rim, Karlsruhe, Kijev, Lajpv, Prag, Reichenberg, Arova, Buda- pešta, Zagreb, Arad, Bielez, Gablons, Gradec, Sibi- ni, Inoost, Celovec, Ljubljani, Linc, Olomec, Sa- i Solnograd bez troška.

Bavi se kupovim i prodajim divisa, nova- vriednosnim papirima, - izvanrednim vriednos- kano i uplate svake vrsti.

Daje predajstvo na Warrants i vriednos- uz usmjerenje i uvjete.

Pradajstvo stara na dokumente za London, Pariz, Berlin i druge trgove po vrlo umjereni- uvjetima.

Kreditna pisma izdaje za kojgod trg- Uložiti u pohranu. Prima se u pohran vriednosni papiri, zlatni i srebrni novac i ban- kovni papiri. Uvjeti se mogu doznati obrativ se na blagajne zavoda.

Mjenbene naputnice.
Blagajne zavoda izplaćuju mjenbene naputnice talijanske banke u talijanskim lirama ili u krunama po danjem tečaju.

Trst, 8. marca 1902.

RODOLJUBI!
upijete samo Cirilo - Metodijske žigice!

Pčelno - voščene svieće

po kilogram K 4'90, u svakoj težini i duljini, iz pravoga, garanti- rano pčelnoga voska.

Ukrasne svieće iz gori imenovanog voska, okrašene u rajuču sa zlatom, voščeni sviećem itd. . . . . kg. po K 8-
Iste okrašene sa odjeljivim vječicama 2-40
Tamjan lagrima, najblijih 2-40

Voščeni ovitki, bijeli i bojadisani . . . . . kg. po K 4'90
Isti okrašeni sa cvietom i zlatom 8-
Svieće za božično drvo u 6 bojah 4-40
Voščene svieće tarče, I. anstr. sastav 4-40
Svieće i tarče, II. talijanski sastav 2-40
11. 2-40
Voščeno platno za okraš. mast 2-40

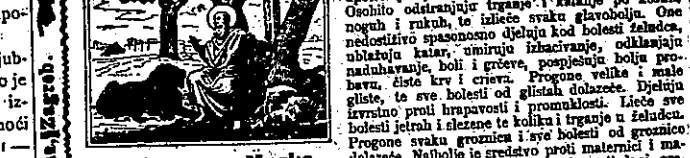
Svieće za pogrebe po vrlo niskoj cijeni. - Za prvi, drugi i treći dan (jednim sa 90-00 kruna, Gersheimov stonji (bilji) i stakla za vjetnu lita. - Isto tako osed pilomac (stolni) i navadni.

Preporučam se prečasnim srećanstvu i p. n. obćinstvu najpoznatije.

J. KOPAČ, vježnara u Gariol.

Kapljice sv. Marka, ZAGREB, Gornji grad. Markov trg.

Zdravlje je najveće bogatstvo!

Ove glasovite i nenadokajive kapljice sv. Marka upotrebljavaju se za vanjsku i unutarnju porabu. Osobito odstranjuju trganje i kašanje po kosh. One noguh i rukuh, te izlječe svaku glavobolju. One nedostivo spasenosno djeluju kod bolesti zaldca, ublažuju kašar, smiruju iznerviranje, odvlažuju upaljavanje, boli i grčeve, pospješuju bolje pro- naduhavanje, boli i grčeve. Progone velike i male bavu, čiste kralj i crva. Progone velike i male dolazce, te su bolesti od glistah dolazce. Djeluju gliste, te su bolesti od glistah dolazce. Djejuji gliste, te su bolesti od glistah dolazce. Djejuji gliste, te su bolesti od glistah dolazce. Djejuji gliste, te su bolesti od glistah dolazce.

Kapljice sv. Marka.

djanekoj nihi seljačkoj kući. Dobiva se samo: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.** Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg.**

Manje od se neka točno naručje pod naslovom: **Grads**

Istarski sabor.

U Puli, 13. studenoga 1903.
Sjedinica IX. (12.)

Zastupnik dr. M. Trinajstić stavi od rubrike XI. predložim, sljedeći redlog:

Iznos K 10.000 izvannrednog propisa ovisuje se na K 40.000 i to u svrhu da se ono K 30.000 upotrebi za bezkamatne zajmove siromašnim vinogradima za obnovu vinograda uništenih fitokserom pozivom, da zemaljski odbor posluje od c. k. vlade u istu svrhu prinos u iznosu od 100.000 kruna.

Taj se predlog na neznatnu promjenu prima.

Zast. **Andričić** stavi k rubrici XII. razni troškovi, sljedeći predlog:

Visoki sabor neka izvoli zaključiti: Poziva se zemaljski odbor, da od 2000 K proračunanih kod ovog naslova za tisak jedne zbirke zakona i naredaba upravnih, doznaka 2000 K pripomoći tiskari »Kuryka« u Krku, koja je nakaniila izdati u hrvatskom prevodu sve zemaljske zakone i naredbe upravne naravi.

Većina zabaci taj predlog.

Zatim prihvatiti većina čitavo poglavlje proračuna: potrošak.

Zast. **Mandić** reče kod razprave o poglavlju: pokriće, kod rubrike I.

Visoki sabore! Progovoriti ću samo par riječi k stavci o prinosu za upravne troškove, i to poglavito s toga, što k toj stavci doprinosi i zem. vjersijski zavod iznos od K 4000.

U tumaču k ovom proračunu čitali smo tužakanje od zemaljskoga odbora, da mu postojeće zgrade u Poreču nedotječu za sve potrebe, kao što su prostorije za predsjednika, prisjednike, za pisare itd. Arhiv da mora biti smješten u vlažan podrum, da tamo trunu dragocjene listine; dio biblioteke da je smješten u dvorani Sv. Franje i u obće sadašnje prostorijski da nedotječu potrebam uredah zemaljskoga odbora.

Poznato nam je, da zemaljski odbor odstupa dio svojih prostorijskih vjersijskom zavodu, ali kad bi zbilja imali premalene prostorijske, morali bi odpraviti vjersijski zavod, pa neka si traži drugdje prostorijske. Ja sam dakle za to, da se briše rubrika I. stavka 1. prinos zemaljskog vjersijskog zavoda u iznosu od 4000 K, pa da se odkaže stan tomu zavodu, neka si traži drugdje prostorijske, ta on ima dosta prištedjene glavnice, kojom si može sam graditi zgradu.

U istom tumaču čitamo, da se daje zemaljskomu odboru punomoć, da može radi proširenja sadašnjih prostorijskih na zemaljskoj palači podignuti još jedan kat. To je gospodo, znak, da prostorijske više nedotječu, ali prije nego li dastemo zem. odboru punomoć, da podigne još jedan kat, dajmo mu radje nalog neka odkaže stan vjersijskom zavodu i neka upotrebi njegove prostorijske.

Nu pošto znam, da je svaki naš predlog neuvažan, glasovati ćemo i proti pokriću ove rubrike.

Zast. **Mandić** kod rubrike III. pokrića: kultura zemljišta, reče: Kod ove ću rubrike, visoki sabore biti još kraći kod stavke 2. (globo radi sumskih prekršaja) želio bi, da se utjerivanje tih globa povjeri ako već nećete obćini, u kojoj se je prekršaj dogodio, to barem odnosnom kotaru, jer bi se tako bolje pazilo na prekršitelja, a iznose, koje bi se dobilo od globa, upotrebilo bi se stalno koristnije nego li biva to sada.

Nadalje bi trebalo kod stavke: pristojbe za hvatanje ptica, da se u obće zabrani ptičarenje, jer nam je svima poznato od kolike se cene ptice za poljodjelstvo, osobito one, koje se hrane kukcima. Od velike su nam cene, i ptice pjevačice, koje se nebi smjelo onako divljački uništivati. Radi toga bi trebalo nastojati,

da se strogo vrše ustanove zakona proti uništavanju korisnih ptica.

Nakon toga prima saborska većina sav proračun za god. 1904:

Molba za podršku.
Molba udove Maglič za podršku prima se jednoglasno.

Interpelacija.
Tajnik Vareton pročita samo konačne upite sljedećih interpelacija.

Oprostni govori.
Predsjednik izjavi da je iscrpljen dnevni red i da svršava zasjedanje te pročita duboko dirnut oprostni govor, u kojem spomenu mimogred razlog, zbog kojeg je podnio svoju ostavku. Zahvaljuje se saboru na uztrpljenju koje je s njim imao, na prijaznostih izkazanih mu; reče da pridržaje i nadalje zastupnički mandat.

Zast. **Bartoli**, kao predsjednik kluba većine, zahvaljuje se predsjedniku na njegovom 40 godišnjem plodonosnom djelovanju na korist pokrajine i njegove stranke.

Želi mu još dugi život, da bi mogao viditi plodove svoga truda i doživiti onaj dan, kad budu izbrisani narodni razdori i kad nastupi mir u zemlji (većina popratila je živahnim odobravanjem ovaj govor).

Zastupnik **Spinčić**, kao predsjednik kluba manjine, reče: Visoki sabore! Ovom prigodom, kad je presvj. gosp. predsjednik rekao nama: »S Bogom«, nebi bilo pristojno od nas, a da mi njemu ne rečemo s Bogom!

Zaboravljamo u ovom času na sve postupanje njegovo prema nama. Vidimo pred sobom starca, koji je služio Istri 40 godina, ako i ne na našu, već na korist samo jedne narodnosti; vidimo starca pred sobom, koji je vodio predsjedništvo ovoga sabora preko 16 godina, pa kao što je on rekao nama od srea svoj: »S Bogom i tako mu i mi kličemo: Živio i zdrav bio presvj. g. Mate Campiteliti! Živio! (Sabor se pozivilo tomu pokliću.)

Zatim zaključivši predsjednik u ime Njeg. Veličanstva ovo zasjedanje u 12 sati 48 časa.

Govor zast. Spinčića kod razprave o proračunu školske pokrajinske zaklade za god. 1903. i 1904. u sjedinici pokrajinskog sabora 12. novembra 1903.

Visoki sabore! Čulim potrebu, da kod ovog proračuna govorim i to nešto obširnije, kod proračuna nalim koli za godinu 1903. toli za godinu 1904. školske pokrajinske zaklade.

Prije nego u samu razpravu predjem, htiti će mi dovoljeno, da ustanovim neke činjenice ili okolnosti iz izvješća zemaljskoga vijeća o školstvu u školskoj godini 1901/1902. i predpostavim i konstatujem neke druge stvari, da zna svatko, koji bi me slučajno čuo ili čitao moj govor, suditi, kako je ovdje u Istri.

Predpostavljami nalim, da ima 1/3 Hrvata i Slovenaca a samo 1/3 Talijana, te konstatiram, da ima u Istri 210 škola, a od toga 71 talijanska, 89 hrvatskih i 32 slovenske. Iz tih brojeva hoćete vidjeti na svoju: »pa se na njih pozivati i reći: šta se težite, Talijani imadu mnogo manji broj škola. nego Hrvati i Slovenci Ali ima, gospodo, ovdje i druga tabela, koja tumači, kako je taj vaš govor posve neispravan, jer talijanskih razreda na neodređenih škola ima po tabeli II. na 4. strani 196, hrvatskih 86, slovenskih 33, ukupno dakle hrvatskih i slovenskih 119, a talijanskih 196. — Povisuje još nepravica, koja se iz ove tabele vidi, jedna druga tabela, na strani 11., koja govori o broju učitelja i učiteljica. Učitelja i učiteljica ima na talijanskim školama 217, na hrvatskim 106, na slovenskim 36; ukupno dakle 142 hrvatskih i slovenskih prema 217 talijanskih. Kod toga su uzeli u obzir samo supleni i suplontice, koje nemaju posebnih razreda, a ne uzimam obzir na razrede hrvatsko-talijanske i

slovensko-talijanske, jer su ti koli naši toli vaši, a ne uzimam u obzir niti pomoćnih učitelja, jer su ti, što no se veli njemački za »Notschulen«, to jest za škole za nuždu.

Ustanovit ću nadalje iz ovog službenog izvješća, da ima školske djece dužne polaziti pučke škole preko 53.000, a one, što faklično školu polaze tek 32.000, dakle bilo bi do 12.000 djece, što nemaju poudke. Možda da taj broj nije točan radi toga, jer ima djece, koja polaze privatne škole, a ima ih, koji se i privatno podučavaju, pa ako se to i slično uzme u obzir, bio bi broj sve djece, koja ne polazi škole 16.647 ili 33%, po službenim podatcima, a djece, koja nemaju školu na 4 km. blizu, odnosno kojima je škola udaljena preko 4 km. ima 12.738.

Nadalje konstatiram iz ovog izvješća, da manjka učitelja, jer se veli, da ima nepopunjenih mjesta, te se u izvješćaju navajda kao jedan razlog tomu, da nema dosta učitelja i učiteljica.

Konačno ustanovljujem, a čita se u samom izvješćaju, da su se knjige školske bez razlike na narodnost, već preživjele, da su učinile svoje, pa da ih treba drugima zamjeniti.

Ustanoviv te razne stvari, prelazim na samo izvješće, što ga je malo prije izvjestitelj školskog odbora, poštovani gosp. dr. Vareton, pročitao.

Odmah na prvi pogled upada u očigledna činjenica, koja mora u istinu stisnuta protiv svakoga, koji tole pravdu misli, a koja bi činjenica morala bila vas crvenilom stida politički, prije nego što to napisati. Kože se nalim ovdje, da se brišu i to sporazumno sa zemaljskim odborom i sporazumno s većinom visokog sabora troškovi za škole u Vrhu na otoku Krku, u Sv. Lovreču, Predubac i u »Auraniji«. Vrh je seoce udaljeno od svake škole preko jedne ure, djece nemaju kamo polaziti školu, pak je zem. školsko vijeće konačno odlučilo, da tu ustanovi školu. A eto vi dolazite, da velite, da se za tu školu ne da novaca. — Na cijeloj Labinski osim Labinu i Sv. Nedjelje nema ni jedne škole. Ljudi su mnogo vapili za školom. Družba sazidala zgradu novcem, koji sabire od bogatog i siromašnog, zemaljsko je školsko vijeće školu ustanovilo i ju uzakračuje dovršenu hranu puku, koji nju tako želi. Isto tako će biti u Auraniji, za koju ja neznam gdje je. Pa onda velite, da to činite s razloga, što ste odlučili, da nećete dati novaca za nijednu novu školu, dok se ne bude izpunila odluka sabora glede učilišta u Kopru, da se ono razdieli u tri diela. U tom smo i mi s vama, nemamo ništa protiv toga, da se učiteljske razdieli, a hrvatski i slovenski kandidati podju u koje drugo mjesto, ali da zato, jer vlada neće da razdieli to učiteljske, neće da izpuni vaše želje, — žalo, da vi ne dastete škole ljudima, koji žele poudke, to je upravo nečuveno i neprosvitno, i rado bili, da se i malo dalje žuje, kako radite, da se vidi kakvi ljudi, koji tobože za slobodu i napredak radite. Na takav način prištedjujete u proračunu za godinu 1903. za tri škole 4000 K na plaćama, a 300 K na aktivu. Nadalje hoćete, da se briše i drugih 3.300 K u istu svrhu određeni, to jest, da se ne dade nikakvih troškova za škole u Pasjaku, u Sušnjevici i u Beleju. Na Pasjaku je velikim žrtvama puka ustrojena škola, jer do sada nisu nikamo mogli polaziti školu. Ljudi su prošili, te je zem. školsko vijeće ustrojilo školu, vaš povjerenik bio je tamo, nadučitelj Grossman, koji nije mogao ništa prigovoriti, a eto ipak vi brišete troškove i za tu školu i nećete, da udovoljite narodu (Mandić: zakona) U Sušnjevici su već prije par godina zahtijevali, da se ustroj škola. Vi ste htjeli, da bude rumanjska, a kad je tamo došla komisija i zastupnik slav. zemaljskog odbora, te zastupnici svih oblasti i škol. i oćeljskih, pa se razpravljalo o jeziku,

naukovnom, to vas je ubolo, što niste našli nego jednog čovjeka, koji se izrazio za rumanjski, a svi su ostali bili za hrvatski. Zato sad uzakračujete trošak i za tu školu. A tako činite i glede škole u Beleju.

Usuprot vi pomnožavate 8. rubriku, troškove za subtituciju, od 3000 K na 10.000 K. Neznam jeli u obće potrebna svota od 10.000 K, kad se zna, da ima nepopunjenih mjesta, dakle da nema učitelja, koji bi mogli suplirati. — Odlučite također povećati za renumeracije svotu od 1.400 K na 3.000 K. Ne bi imali ništa protiv njih, kad bi se pravedno dielle, ali hojim se, da će se pristano dieliti, kako obično.

Što se ovdje u izvješću odbora glede 18. titel 2. spominje 2.000 K moram priznati, da u proračunu ne nalazim nikakvog litula 2., nego je rubrika 18. poste prosta, to mi dakle nije razumljivo.

Tako da dodjem na konac proračuna za god. 1903, sniziti će se proračun zemaljskog školskog vijeća, odnosno zaklade od 575.992 K na 571.076 K, dakle za nešto preko 4.000 K i to, kako rekoh, time, da ne dajete ni crnog kruha gladnim siromasima.

Slične opazke moram učiniti i na proračun za godinu 1904., gdje smanjujete s istih ili sličnih razloga svotu proračuna na 548.039 K time, da brišete iste one škole, što sam ih već spomenuo, te i nove tri škole, koje bi se imale ustrojiti u g. 1904. Dolazite tako do toga, da nećete dati ni jedne škole. To se moralo dogoditi, vi ste morali do toga doći, a krivo je školsko vijeće time, što je jedanput dozvolilo, da se učini odluka, po kojoj bi te imale samo tri pučke škole ustrojiti. Na to ste pristali, ali i to sad pod kojekakvim izlikama ne držite, te brišete troškove za te tri nove škole, znajući, da vam se uvijek popušta.

Preći ću na naše neke želje, koje imamo istaknuti ovdje, i na predlog, koji sam pismeno prije predao presvj. gosp. predsjedniku. Ja sam takav predlog već prošle godine postavio u sjedinici od 15. jula 1902., ali nije nigdje bio prihćen, premda je predsjednik rekao, da će ga tečajem sjedinice dati prevesti i pročitati. To nije bilo učinjeno. Zato se danas ustobadjam, jer mi se čini dosta nužno, da taj predlog obnovim.

Visoki sabor neka izvoli odlučiti:

I. Poziva se c. k. vlada:

1. da ustanovi pučke škole na temelju § 39. državnog školskog zakona suglasno s § 1. zemaljsk. škol. zakona od 30. ožujka 1870., a pomnožava razrede na temelju § 11. drž. škol. zak. i da bezodržano daje tamo ih ustrojiti, gdje već postoji zgrada ili gdje bi ih se moglo brzo i lakko ustrojiti.
- Spomenuti ću ovdje samo, da tako § 59. drž. škol. zakona, kako i § 1. zemaljskog školskog zakona, kažu, da se ina svogdje ondje ustrojiti pučka škola, gdje ima u okružju od 4 km. 40 djece, koja su dužna polaziti pučku školu, dakle djece od 6. do 12. godine. Dakako, da je u čitaj protimbi i upravo nečuveno ono, što je zem. škol. vijeće odlučilo, da se imadu otvoriti samo tri nove škole na godinu.

Protiv tih zakona se mnogo griješ. a da bude posve stvarao, navesti ću stvarne primjere.

Spominjala se ovih dana škola u Plaviji, pa je iz usta gosp. zem. odbornika g. dr. Cleve pala riječ, da bi bilo nezakonito, kad bi se tamo ustrojila škola, a gosp. odbornik Chersich je rekao, da se tamo ne može zahtijevati ni škola niti podružnica. Ali, gospodo, ako bi bilo nezakonito, da se tamo ustanovi škola, onda nebi ni u Puli osim jedne muške i jedne ženske škole mogla ni jedna druga škola obstojati, jer Pula nema više od 4 km., pa bi morala sva djeca u jednu školu hoditi. Dakle podnipošto nebi bila neza-

Banka
Kreditnog zavoda
obrt u Trstu
u krunama
30 dana po 2
3 m. na 2 1/2
6 m. na 3
12 m. na 3 1/2
odnosnoj predob
krunama razpolo
u tekućem
prigodice već pr
Karlova var, Kie
Tropolz, Gradac, Sibe
Lice, Olomuc, Sa
dajam divisa, povec
izvucenih vriednos
Warrants i vriednos
dokumente za London
po vrlo umjestni
za kojegod trg.
Primaju se u pohran
zbrni novac i ban
dokmat obrativ se n
uzmice.
mjembene naputice
urama ili u krunam
BI!
ogice!
ieće
garanti.
lg po K 4-90
8-
3-
stav 1-440
8-
240
3-
2-
2-
Baraka u Ceriol.
ov trg.
sv. Marka
pu porabu.
po kostih,
bolju. One
Zandca,
oklanjaju
bolju. pro
i male
Dejajuju
Lice sve
u zeludcu.
od groznice
i mard
Stoga.
broj 29
Manje od
48 hoš)
u nije no
uspjehom u
učitelj;
Lice, Allica;
el.
Marka.
trg.

konita skola u Plaviji, jer kao što se može u Puli, u jednom mjestu, ustanoviti više škola, tako se može i tamo ustrojiti, tim više, jer je veliki potok između Skofije i Plavije, koji nabuja, pa se ne može prijeći, a osim toga dolaze velike bure, koje priče, da ne mogu djeca polaziti škole na Skofiji.

Glede Brugdca rekao je prisjednik zem. odbora, poštovani Chersich; da mu nije o tom ništa poznato, ali znadu to c. k. oblasti, znadu one to po različitim molbama, znadu to one po cijelim deputacijama, a vidi se, da one to znadu iz okolnosti, što je ono skolu, kojoj je namjestila učitelja Družba, posjetio također c. k. kotarski školski nadzornik. Dakle znadu, da postoji tamo školska zgrada, znadu, da ima tamo sve uslove za ustrojenje škole, pa se ipak skola ne ustanovljuje. Neće to biti krivnja zem. odbora, nego c. k. vlade i njezinih oblasti.

Glede Sluma čujem, da je tamo bila komisija na licu mjesta, govorio je također o tom poštovani član zem. odbora, koji je bio tamo i rekao je, da nema zaprieka proti te škole, pa meni nebi ostalo drugo, nego preporučiti, da se ta škola čim prije ustroji, jer znam, da su ljudi često putovali radi toga u Trst, a bili su i ovih dana u Puli.

Slično imamo i na Voloskom. Tamo je občina dosta bogata, te bi lahko mogla sagraditi školsku zgradu, a te se škole, hrvatske, ne daje, premda ju občina već 6 ili 7 godina moljaka. Tu opet nije toliko prigovora zem. odboru, koliko c. k. oblastima, koje se dadu vući toliko godina za nos.

Ima nadalje molba iz Maloga Lošinja, ali gdje ta molba, poslana na c. k. školsku oblast, visi, ne znam, ali znam, da molitelji do sada nemaju nikakvog odgovora. Bar bi se moglo dati odgovor, da znadu ljudi na čemu su.

O drugoj stvari, što se tiče Družbine molbe za školu u Malom Lošnju, neću ovdje govoriti, jer ne spada na zemaljsko školsko vijeće. Reći ću pak nešto glede pomnežavanja razreda. Eto, gospodo, u Opatiji moli se već dulje za drugi razred. Tamo ima u javnoj pučkoj školi 73 djece, u privatnoj družbinoj 85, dakle zajedno 158 pa u onakvom mjestu za toliko broj djece, jer su to sve hrvatska djeca, ne daje se druga učiteljska sila usprkos svim molbama, dočim se uzdržuje jedna učiteljska sila za samo 23 učenika talijanska. Na Voloskom je slično. Tamo su dvie talijanske učiteljske sile, naime učitelj i učiteljica, a imade mjesto 40 djece, dočim hrvatska Družbina skola ima 90 djece, ali za koje ni vi ni c. k. oblasti nemate ni novčića. — U Lovranu trebalo bi također 2 razreda, pošto je 120 djece na jednu učiteljsku silu u hrvatskoj školi. Glede škole u Zametu imam posebnu interpelaciju. Tamo ima već više godina preko 150 djece, a sada već preko 200. Molilo se već 7 ili 8 godina, da se dade II. razred, zem. školsko vijeće bilo je jednaput pristalo, ali je to zemaljski odbor osujetio. Upravno sudiste valjda nije poznavalo okolnost, jer je dalo pravo zem. odboru. Ali sada već ima svakako toliko djece, da bi se moralo konačno toj opravdanoj potrebi zadovoljiti.

Prelazim na drugu točku mog predloga, koja glasi:

2. da poduzme vlada sve shodne korake za otvorenje onih škola i razreda, koji su već ustrojeni.

Ima već toliko ustrojenih škola, kao što smo vidjeli iz izvještaja skol. odbora, koje nisu još otvorene. Takova je škola n. pr. u Zbandaju, što je spominjano već i ovih dana u visokom saboru. Ta je škola već ustrojena god. 1899. na račun onih trih, koje bi se morale svake godine ustrojiti. Tek je g. 1901. došlo do toga, da se kupilo zemljište, te se sastavio nacrt i troškovnik, po kom bi se moglo sve troškove pokriti jur dovođenim nametom do 1904. Ali se ne gradi još ni danas,

jer: občina, zvana graditi, neće, a oblasti su sve slabe, te neće ništa poduzeti protiv onih, koji neće vršiti svoje dužnosti i zakon.

Treća točka mog predloga glasi:

3. da se glede školskih zgrada usima u obzir gospodarske odnose školskih obćina, kako to propisuje, naredba c. k. ministarstva za bogoslovnje i nastavu od 27. julyja 1878. br. 12123.

Eto gospodo, već pred 25 godina bilo je uvidjavnih ljudi u ministarstvu, koji su znali, da ne treba sve ljude mjeriti jednako, te da ono, što je možda jako nužno u gradu, nije toliko potrebno na selu. Tu nebi trebalo gledati na sve stroge propise, da na pr. mora biti 3-80 m visoka soba, da moraju prozori biti visoki 2 m, a široki 1 m. To su stvari vrlo potrebne u gradu, gdje nema dostia zraka, ali nije to potrebno na selu, gdje su djeca, osim ono malo ura, što su u školi, uvijek na zraku. Tu ne treba gledati strogo na te propise, nego bi se moglo dozvoljavati škole također, ako i ne odgovoraju zgrade podpuno slovu zakona.

Četrta je točka mog predloga:

4. da c. k. vlada odredi na obstojećih i da određuje na ustrojiti se imajućim školama naukovni jezik na temelju § 6. drž. škol. zak. i § 19. temeljnog drž. zakona od 21. decembra 1867. D. Z. L. br. 142, ustanoviv na licu mjesta narodnost školske djece i njihov materinski jezik.

U drž. skol. zakonu ustanovljuje § 6. da treba kod ustanovljenja naukovnog jezika saslušati dotičnu občinu i zem. odbor, pa onda treba da se ustanovi narodnost djece i naukovni jezik. Tu ne treba, da bude zem. školsko vijeće vezano niti na zem. odbor, niti, ako baš hoćete, kadkad i zavedene ljude, nego na zakon, a taj veli u § 19., da ima svako narodnosti pružiti priliku, da se može izobraziti u svojem jeziku. A nesmije se, naukovni jezik ustanovljivati ni po obćevnom jeziku nego po narodnosti, jer obćevni jezik često ovisi od čovjeka, koji puk popisuje. Zem. dotično kot. školko vijeće dužno je pozvati sve faktore na lice mjesta, pak u svakom pojedinom slučaju ispitati jezik materinski i saslušati o tom ljude, kakav naukovni jezik žele, pa onda tek odhuciti. Protiv toga se grije već na mnogih školah već obstojećih, n. pr. u Lovranu, u Matceradi, u Šterni, a i samo zem. školsko vijeće u navedenom izvještaju veli, da je jedan od uzroka slabog napredka taj, da djeca ne razumiju naukovnog jezika.

Peta točka predloga mogla glasi:

5. da c. k. vlada ne pušta učitelja bez službe, niti školu bez učitelja.

Dogodilo se prije par godina, da su na jedan put ostali bez službe R. Jelusić, Matčević, Opašić, a u isto doba bila je škola bez učitelja. Danas mogu navesti 2 druga slučaja iz občine Kastav, gdje nisu popunjena mjesta i to manjka nadučitelj u Klani, tako da je lamo na učiteljici, da podučava preko 200 djece. Kako će to podučavati, to nije moguće niti pomisliti. Isto tako manjka jedan učitelj na školi u Rukavcu, tako da na dvie učiteljske sile, učitelja i učiteljicu, otpada preko 300 djece. Čuo sam, da će se lako morali urediti obuka, da će djeca imati svaki drugi dan po pol dana škole. Sada si mislite, jedno, šta ta djeca mogu naučiti, a drugo, kolika je nepravda, koja se čini obćinama, da moraju i za tu djecu koja imadu svaki drugi dan po 2 sata škole, plaćati istu školsku taksu kao od djece, koja imadu prilike, da polaze školu svaki dan prije i posle podne.

Daljnji je zahtjev na vladu:

6. da razpisuje učiteljska mjesta, kako to zakon propisuje, a ne stvara pravila iz zakonskih ustanova, po kojim je samo izvanredno dozvoljeno, da se bez razpisa hoje učiteljsko mjesto popuniti.

Zakon postoji, da se za učiteljsku službu ima mjesto razpisati. Iznimno samo

dozpušta, da se takoojer kadkad u istim slučajevima ne razpise, nego se jedan ili drugi namjesti, prenjesti ili se dvojica zamjene. Ali kod nas osobito u Voloskom kotaru, kan da je od iznimke postalo pravilo. Dogodilo se prije više godina u Pazinu, da je namjesten bez raspisa službe učitelj ili nadučitelj, samo da se ne da prilike občini, da bira po svojoj volji. A tako se postupa po čitavoj tako zvanog Liburniji. U Mošćenicama je toliko puta mienjan učitelj, a da nije raspisana bila služba. U Lovranu isti je slučaj glede hrvatskoga odjela. U Opatiji se je namjestilo uredovno talijanskog učitelja, premda je služba bila raspisana i premda je bilo kompetenta za nju. Na Voloskom je također ponovno namjesten učitelj u zadnje doba bez raspisa, te još k tomu čovjek, koji nije osposobljen za učitelja.

Sedmi je zahtjev:

7. da se svuda namjestia učitelje posee osposobljene za odnosna mjesta

Eto znam n. pr. za Roč, a to je već ovdje u saboru spomenuto, da učitelj tamo nema dovoljno sposobnosti, kako bi morao imati na onoj školi. Spominjem Volosko i opet, da je sada tamo namjesten učitelj, koji nema ispita iz hrvatskog jezika, pa da se nekakom nadomjesti njegovu neznanje, to se je za hrvatski jezik uzelo učitelja od drugog i daje mu se 400 K na godinu. Moglo se je dobiti učitelja, koji bi znao i hrvatski i talijanski, ali se to nije učinilo. Slično je, gospodo, u Malom Lošnju, gdje mislim od godine 1877. postoji naredba, da se mora podučavati hrvatski kao predmet, a ipak se nikada ne zahtjeva od učitelja znanje hrvatskog jezika. U Osoru se imenovalo učitelja, koji nezna hrvatskog jezika bez obzira na to, što postoji odluka, da se i tamo podučaje hrvatski i što je to u razpisu natječaja bilo istaknuto.

Osma je točka mog predloga:

8. da se u obće obzirom na školstvo u Istri vrše zakoni i čini druga vršiti ih, neobzirajući se na ništa i na nikoga.

To bi se samo sobom imalo razumjeti, a ipak je nužno posebice iztaknuti.

U devetoj točki predloga tražim:

9. da c. k. vlada brže i pravednije rješava molbe i utoke u školskim stvarima.

Ja ću obzirom na ovaj zahtjev samo par primjera navesti. U občini Voloskoj, a to će znati točnije načelnik Voloski i kolega dr. Stanger, molilo se već pred 7 ili 8 godina oblast, da ustroji hrvatsku školu, a to do danas nije još riješeno, kako bi bez dvojbe moralo biti. Takova je molba iz Malog Lošinja, takova je molba iz Cresca, od lanjske, mislim, godine a nijedna nije do sada još riješena. Isto tako nije riješen utok glede odmjerenja školske takse u občini Kastav.

Deseta je točka predloga:

10. da se dadu prirediti sorsi bolje odgovarajuća druga i treća a po mogućnosti i četvrta čitanka za hrv. pučke škole, a tako i shodne knjige za poljudjetjske nastavne tečajeve na istim školama.

Kako rekoh već prije, samo zemaljskol. vijeće priznaje da obstojeće knjige nisu shodne, a to valja osobito o hrvatskim školskim knjigama, pa bi bilo nužno, da se učine ustavne čitanke za 2., 3. i 4. razred; i da se to po mogućnosti povjeri vjestijim i boljim učiteljima. Oni bi to, mislim, znali najbolje učiniti. A i poljudjetjske knjige bile bi jako potrebne, i to naročito hrvatske knjige, a Hrvati su u Istri gotovo svi poljudjetci, i njima treba pouke i nauke.

Jedanaesta točka glasi:

11. da c. k. vlada daje podpore za uređenje školskih vrtova i za uređivanje istih, naročito na seoskim školama, i da nastoji, da se u redu i shodno drže.

Ovdje se slažem s onim, što je jučer spomenuto mnogostovani g. zast. Davanza. On je to spomenulo kod proračuna agrar-

nog vjeća, a ja to spominjem kod razprave o školah, jer su stvari školskih obćasti. Posve se slažem s njime, da občine čine, koliko je moguće, ali da bi imale i školske oblasti, da bi imale država i pokrajina pomoći. A dakako, da bi te oblasti morale po svojim nadzornicima i na to gledati, da gdje je školski vrt, neka ga učitelj slobodno upotrebljava, koliko je moguće i za svoje potreboe, ali neka bude glavno na korist občini, odnosno djeci u gospodarstvenoj nauci.

Zadnja i dvanaesta točka predloga na c. k. vladu upravljenog je:

12. da daje veće podpore učiteljskim kandidatima naročito za hrvatske škole, kojih u pokrajini najviše manjka.

Znam, kad sam bio profesor na učilištu u Kopru, da su se davale veće podpore, od godišnjih 100, 116 ili čak 200 forinti, kasnije se došlo na 100 for.; a napokon na 50 for., što je svakako premalo. A ipak te su podpore osobito nužne za hrvatske učenike, jer talijanski dobivaju podpore od strane zem. odbora, a nije ni toliko za potrebu talijanskih učenika na učilištu, jer se može za talijanske škole dobiti učitelja i od druguda, dočim Hrvati ne mogu, kako već spomenuh učitelja i učiteljicu dobiti iz nikuda izvana, te se manjak istih najviše osjeća. Podpore su nužne također stoga, što je služba učiteljska teška, pa se svakomu niti neće ići učiti za tu službu, a ipak bi isao, kad bi mogao dobiti kakvu podporu.

II. Konačno je 2. glavna točka mog predloga:

da se pozove zem. odbor, da ne stavlja zaprieka ustanovljivanju hrvatskih i slovenskih pučkih škola i razreda, i u obće, da u školskim stvarima rabi isto njere prema Hrvatima i Slovincem, kao i prema Talijanom.

Spomenuli ću samo neke krivice, što ih čini zem. odbor, osim onih, koje sam konstatirao iz izvještaja.

U Barbanskoj občini a Petehi imala se već 1895. ustanoviti škola, pa pošto se nije složilo za mjesto, a prigovarao je član zem. odbora, od tada ta stvar visi već 8 godina. Spomenuli ću i opet Volosko, Sušnjevicu, Sv. Lovreč, Pazinsko polje, Vranju, Pasjak, Zbandaj i toliko druge, kojim se protivi zem. odbor, da se dade škola, a nebi se smio protiviti ako bi htio biti pravedan prema Hrvatima i Slovincem.

Kako se u obće pristrano postupa, vidi se iz jednog primjera u Pazinskoj občini. U Pazinu gradu obstoji jedna škola talijanska muška i jedna talijanska ženska, a jedna hrvatska mješovita. Na talijanskoj su muškoj školi 4 razreda i 4 učitelja, a bilo je predprole g. 103 djece, a prošle 116 na 4 učitelja. Na 3 učiteljice u talijanskoj ženskoj školi bilo je predlani 158 a lani 150 djece. Na hrvatskoj pak školi bilo je na samo 2 učiteljske sile u mješovitoj školi predlani 148 djece, a lani 175. Dakle za 103, odnosno za 116 djece muške na talijanskoj muškoj 4 učiteljske sile, a za 175 djece na hrvatskoj samo dvie, odnosno sada, kako primjećuje drug Trinajstić, tri, ali i to samo privremeno.

Ja sam, gospodo moja, naveo ovdje razloge, s kojih ne možemo glasovati za predloženi proračun, što ga je prije predložio zast. Varelton. Naveo sam također i razne naše želje i težnje, i to opravdane želje i težnje. Znamo, da i vi s one strane visoke kuće izražavate često mnoge želje i postavljate predloge, i znamo da vam ih vlada i izpunjava, premda često nisu opravdani. Naše su težnje i naši predlozi posve temeljiti na zakonu, pa bi ih morala već jednom c. k. vlada izpuniti. Fiat justitia et exequatur lex!

(Sliedi.)